

II. 38 P.
cena zł. 1.50

w numerze:

dziecko w domu i w ogrodzie
blacha cynkowa i jej zastosowanie

dom osiadle mieszkanie

rok V czerwiec 1933

POWSZECHNY ZAKŁAD
UBEZPIECZEŃ WZAJEMNYCH

Każda spalona nieruchomość stanowi nie-
powetowaną stratę społeczeństwa, gdyż na
odszkodowanie dla pogorzalców składać
się muszą wszyscy ubezpieczeni od ognia
właściciele nieruchomości.

Miljony wydane na odszkodowania po-
gorzelowe, zużytkowane na budownictwo,
mogłyby w krótkim czasie zapewnić dach
nad głową, wszystkim bezdomnym!

Walka z pożarami, jest koniecznością
gospodarczą!

TREŚĆ Nr. 6 DOM — OSIEDLE — MIESZKANIE

Artykuł wstępny	<i>Teodor Toeplitz</i>
Nowoczesne mieszkanie na usługach dziecka	<i>J. Ginett-Wojnarowicz</i>
Kilka uwag o pokoju dziecięcym	<i>H. Wolska</i>
Dziecko w ogrodzie	<i>J. T.</i>
Tragizm dzieci podmiejskich a bielmo na oczach	<i>A. Zielonko</i>
Region dziecka	<i>N. J.</i>
Wyniki konkursu na zastosowanie blachy cynkowej w budownictwie i architekturze wnętrz	<i>T. Filipowicz</i>
Kronika	

PRENUMERATA MIESIĘCZNIKA „DOM, OSIEDLE, MIESZKANIE“
 w kraju: 15 zł. rocznie, 8 zł. półrocznie. Warszawa, Krak. Przedmieście 5 m 5, tel. 202-05.
 zagranicą: 20 zł. rocznie

CENY OGŁOSZEŃ: Cała strona 300 zł. — Pół str. 150 zł. — Czwartka str. 80 zł. — Ósemka
 str. 45 zł. za określenie miejsca dopłaca się 20%.
ADRESY: rocznie zł. 60; półrocznie zł. 30; łącznie z prenumeratą.

Table des matières et illustrations.

	Introduction	<i>T. Toeplitz</i>
<i>Fig. 157</i>	Surface des jardinets infantiles existants, et projetés et nécessaires à Varsovie.	
.. 158	Carte de Varsovie. Les ronds blancs désignent les jardinets infantiles existant, les ronds à demi blancs les jardinets projetés.	
	Le logement moderne accomodé aux besoins de l'enfant	<i>J. Ginett-Wojnarowicz.</i>
.. 159	Caisse pour jouets.	
.. 160	Décharge pour bicycles, wagonnets etc.	
.. 161	Douche dans un logement ne possédant point de baignoire.	
	Quelques mots au sujet de la chambre pour enfants	<i>H. Wolska.</i>
.. 162	Chambre pour enfants.	
.. 163—164	Cages et lits pour enfants (Asile pour nourissons à Borysław)	
.. 166	Appareils pour gymnastique.	
.. 167	Armoire pratique.	
.. 168	Jardinets — élargissement de la chambre d'enfants.	
	L'enfant au jardin	<i>J. T.</i>
.. 169—70	Enfants au jardin	
	Tragédie incomprise des enfants habitant en ville	<i>A. Zielonko</i>
.. 171—72	Jardinets pour enfants à Katowice	
	Région de l'enfant	<i>W. Oyrzanowski</i>
.. 173—190	Ustensiles nécessaires pour l'enfant à la maison et à l'école, et plans de logements avec chambre d'enfants.	
	Résultats du concours pour l'application de la tôle de zinc dans la construction et l'architecture d'intérieur	
.. 191—208	Projets distingués.	
	La tôle de zinc dans l'architecture	
.. 209—212	Exemples.	

**Czystą blachą cynkową
dawniej kryto pałace,
dziś można nią pokryć
najskromniejszy dom.**

niebywała niżka cen!

**nowością dnia jest dekoracyjne zasto-
sowanie blachy cynkowej (patrz stoisko
„Tani Dom” na Targach Poznańskich)**

WYJAŚNIENIA, OFERTY

„BLACHA CYNKOWA“

BIURO SPRZEDAŻY POLSKICH WALCOWNI CYNKU

SP. Z O. P.

Katowice,

Marjańska 11

Dom Osiedle Mieszkanie

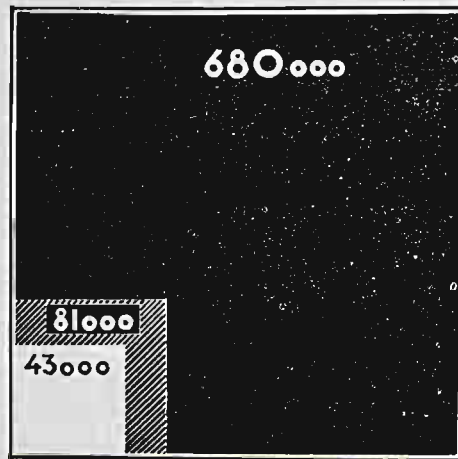
Miesięcznik pod redakcją: Józefa Jankowskiego i Teodora Toeplitza

Rok V

Czerwiec 1933

Nr. 6

Powierzchnia ogródków dziecięcych istniejących, projektowanych i potrzebnych w Warszawie. (Potrzebę obliczono w/g norm amerykańskich po $2\frac{1}{2}$ m² na dziecko do lat 15-tu).

rys. 157

Ogródki Jordanowskie:
Bagatela . . . 2 ha
ul. Chałubińskiego
go róg Hożej . 0.50 „
Ogr. Jord. projektowane:
Powisłe Ślimak . 2.00 ha
Wawelska . . . 1.30 „
Ogródki im. W.E. Raua:
Ogród Saski . . 0.80 ha
Św. Florjana . . 1.20 „
Agrykola . . . 0.3 „

„I kocham jeszcze tylko ziemię dzieci swoich“.

(Fr. Nietzsche „*Tako rzecze Zaratustra*“).

W tytule książki Ellen Key, która wyszła w końcu 1900 roku rozpoczynające się stulecie nazwane zostało stuleciem dziecka.

Niedługo już minie trzecia część czasokresu tak szlachetną nazwą ozdobionego, można więc zadać sobie pytanie, czy wiek nasz na tę nazwę zasłużył.

Niewątpliwie tak, jeśli chodzi o zrozumienie potrzeb dziecka, stanowczo nie, jeśli chodzi o zadośćuczynienie tym potrzebom w stosunku do milionów dzieci nieuprzywilejowanych.

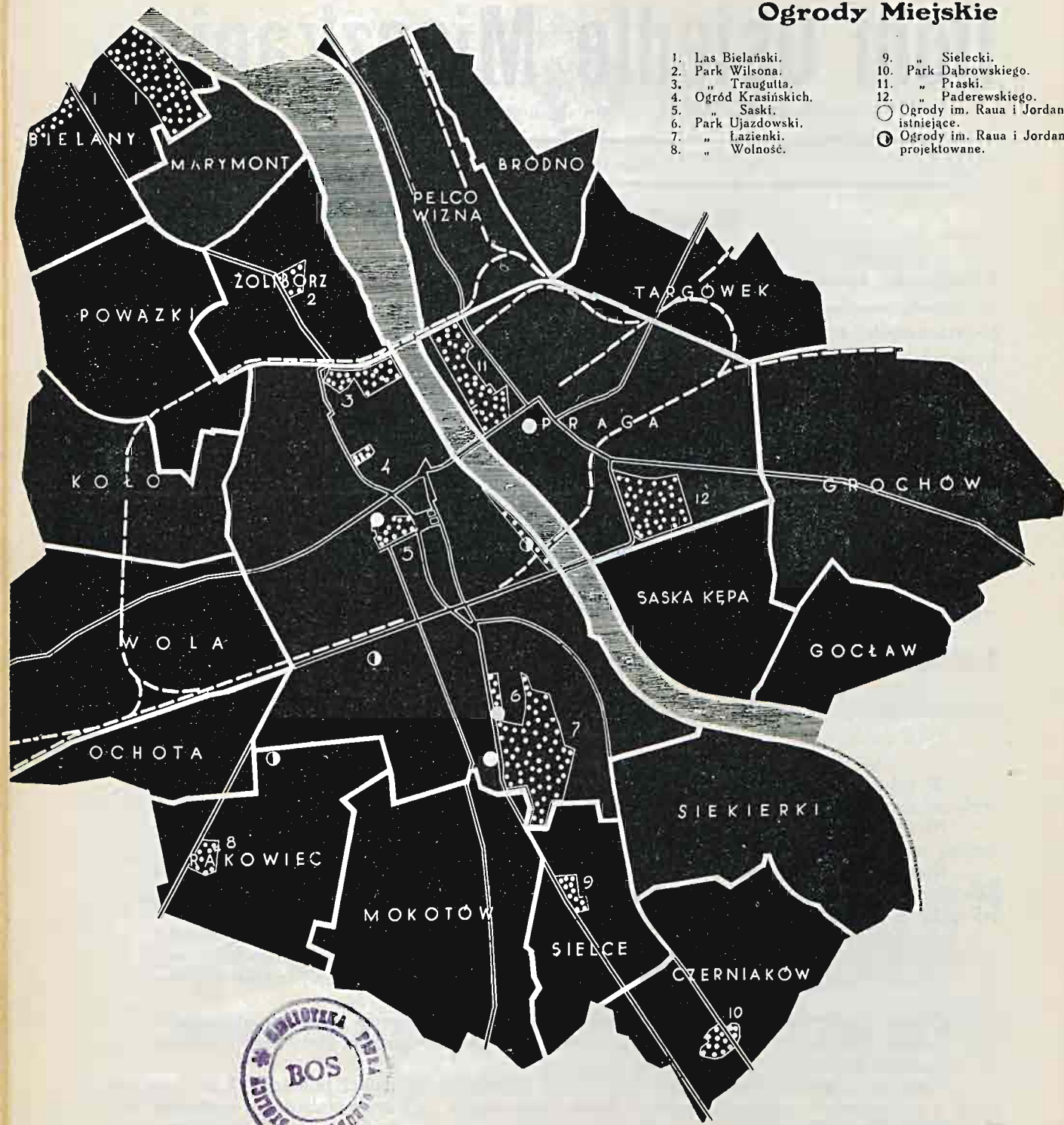
„Największą zbrodnią współczesnego wychowania jest nie pozostawienie dziecka w spokoju“ mówi Ellen Key. Ale „zostawić je w spokoju“ można tylko wtedy, gdy się stworzy świat, w którym dziecko może się poruszać swobodnie, zdrowo i bezpiecznie.

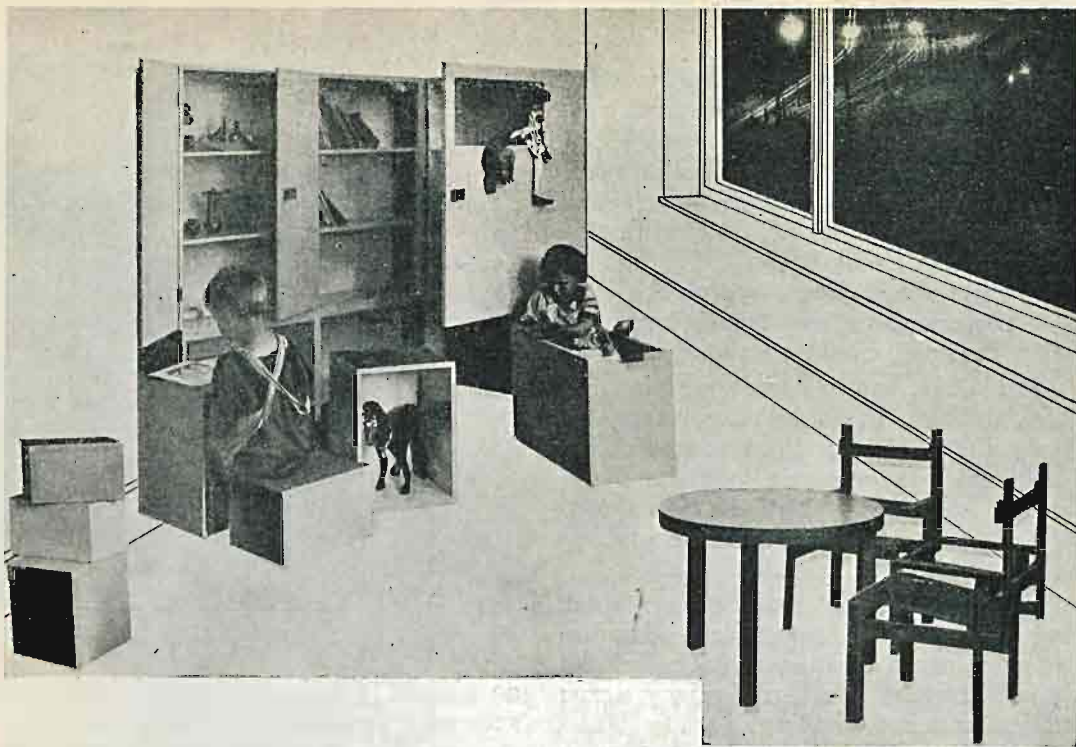
Zapewnienie wszystkim dzieciom tej możliwości, zapewnienie im swobody, powietrza, słońca, bezpieczeństwa, winno być naczelnym hasłem naszym, nie tylko raz w rok w „Tygodniu Dziecka“!

Planując miasta o bezpiecznie dostępnych ogrodach dla dzieci, położonych na wolnych przestrzeniach szkołach, budując jasne, dostateczne ilościowo i jakościowo zdrowe mieszkania, przyczynimy się do tego, by stulecie nasze na daną mu nazwę zasłużyło.

Ogrody Miejskie

1. Las Bielański.	9. " Sielecki.
2. Park Wilsona.	10. Park Dąbrowskiego.
3. " Traugutta.	11. " Praski.
4. Ogród Krasińskich.	12. " Paderewskiego.
5. " Saski.	○ Ogrody im. Raua i Jordana
6. Park Ujazdowski.	istniejące.
7. " Łazienki.	⊙ Ogrody im. Raua i Jordana
8. " Wolność.	projektowane.

rys. 159

Skrzynki do zabawek odpowiednie do pokoju i na balkonie.

J. Ginett-Wojnarowiczowa.

Nowoczesne mieszkanie na usługach dziecka.

Nowoczesne mieszkanie, którego celem jest jaknajlepsze zaspokojenie potrzeb nowoczesnego człowieka uwzględnia w wielkiej mierze interesy dziecka, które w naszej epoce zyskało już pełne prawa obywatelskie...

Nowoczesne mieszkanie jest zdrowe, czyste, jasne, słoneczne i przestronne oraz ma zapewnione warunki prawidłowego przewietrzania.

Nie ma też w niem gratów zbyt licznych, dużych ciężkich mebli zajmujących wiele miejsca, niedostępnych i bacznie strzeżonych okazów „sztuki”, chwiejnych postumentów na wysokich nogach do kwiatów, grożących rozbięciem głowy dziecka, niczem gzyms z nieremontowanego domu.

Nie ma też w niem szpetnych etażerek z figurkami z porcelany, stanowiących niebezpieczną pokusę dla ciekawych rączek dziecięcych, ani też zegarów stojących — tych groźnych wachmistrzów czasu.

Wszystko jest w niem proste, celowe i niewymyślne, niczem nieskomplikowany umysł dziecka. *W mieszkaniu nowoczesnym jest przede wszystkim wolna przestrzeń — bezcenna dla żywych, nieskrępowanych ruchów dziecka!*

Sposób wykończenia mieszkania, uwzględniający również wymagania higieny jest też dogodny dla dziecka, gdyż zapewnia mu zdrowie, swobodę i daje gwarancje bezpieczeństwa na każdym kroku.

Ściany kryte tapetami „tekko i salubra” rozgrzeszają pobłażliwie dzieci z nieopacznych odcisków paluchów i co gorsza — fantastycznych rysunków, gdyż można je łatwo usuwać za pomocą wody i mydła.

Zaokrąglone kanty ścian, gładki rysunek listew przy podłogach, drzwi i futryny bez ostrych występów i ozdób zbyt licznych, wreszcie okna i drzwi szeroko rozsuwane — wszystko to stanowi przyjazny świat dziecka!

Brak niebezpiecznych i niepraktycznych progów w mieszkaniu jakże upraszcza pełzanie z pokoju do pokoju, pierwsze kroki, przewożenie własnego wózka lub stolika, jazdę na rowerze lub drezynie, a przytem ile zaoszczędzonych guzów i sińców na głowie i na całym ciele!

Wykończenie podłóg i sposób ich krycia w nowoczesnem mieszkaniu zapewnia idealną czystość, ciepło i wygodę.

Niezależnie, czy to będzie szczelna posadzka dębowa, kryta kilimem, matą kokosową, lub zwykła podłoga sosnowa kryta linoleum lub wreszcie podłoga o nawierzchni korkowej — każdy z tych sposobów zapewnia dzieciom rozkoszne przebywanie na ulubionej „ziemi”.

Niskie i szerokie okna oraz szklane drzwi balkonowe do samego dołu odsłaniają w pełni przed ciekawym okiem dziecka cały zaczarowany świat, znajdujący się po tamtej stronie mieszkania.

W Szwecji i u nas w nowych kolonjach Warszawskiej Spółdzielni na Żoliborzu drzwi prowadzące do kuchni z reguły są szklane, aby dziecko bawiące się w sąsiednim pokoju widziało swą opiekunkę, zajętą przy gospodarstwie i odwrotnie.

W nowoczesnem mieszkaniu na każdym kroku przekonywujemy się, że interesy dorosłych harmonizują w sposób idealny z interesami dziecka, gdyż wszystko w niem wykonane jest z myślą o wygodzie mieszkańców, a więc rodziców, zwłaszcza matki, jako pani domu i małych dzieci, spędzających wiele czasu w mieszkaniu.

Pakowne schowanka przy przedpokoju na walizki i wózki są nieocenione w mieszkaniu, gdzie są dzieci. Stanowią one świetne miejsce dla zabawek i sprzętów sportowych, używanych na dworze, zabezpieczając mieszkanie od zabłocenia.

W schowanku takim umieścimy rower dziecinny, drezynę lub hulaj-nogę, a w ziemie sanki oraz szpadle, grabie i wiaderka używane do kopania piasku.

W starych mieszkaniach z musu wypadnie nam rzeczy te przechowywać w przedpokoju, a sprzęty drobne zapiaszczo-

Schowanka
na rowery,
walizki,
sanki i t. d.

rys. 160

ne chować do skrzynki specjalnej, umieszczonej również w przedpokoju.

Nawet nowoczesne meble w sposobie wykończenia i w swej formie nagięły się do świata dziecinnego. Są one niskie, lekkie, proste, bez ozdób i ostrych kantów, a więc są wygodne i dostępne nawet dla małych dzieci.

A teraz poruszmy sprawę mebli przeznaczonych dla dziecka, znajdujących się poza jego pokojem.

W przedpokoju wypadnie nam przewidzieć ławeczkę niską do siedzenia w czasie zdejmowania botów, kaloszy i obuwia ze dworu. Nad ławeczką wskazane będzie zawieszenie dziecinnego wieszaka. Wieszak taki umożliwi dzieciom samodzielne wieszanie płaszczyków, odkładanie czapecek i kapeluszy. Poza to izolacja dla ubrań dziecinnych od ubrań dorosłych jest wskazana i ze względów higienicznych.

W razie niedysponowania dwoma wolnymi ścianami na wieszaki możemy powiesić na tej samej ścianie wieszak kombinowany, którego jedna część będzie wysoka, druga obniżona (w formie łamanej linji).

W domach willowych dobre rozwiązanie znajdzie wieszak na ścianie skośnej klatki schodowej. Haki wkręcamy do deski, którą przybijamy naukos. Wyższe ha-

rys.
161

ki będą przeznaczone dla dorosłych, niższe dla dzieci, w miarę ich wzrostu.

W łazience trzeba koniecznie zmontować dodatkowo małą niską umywalkę dla

dzieci i półeczkę szklaną nad nią na przybory toaletowe, a z boku odpowiednie drążki do ręczników.

W starym mieszkaniu umywalkę taką może zastąpić niski stołek z miską.

I tu na wzór przedpokoję trzeba umieścić ławeczkę niską do ubierania się dla dzieci. W mieszkaniach, w których brak łazienki, dzięki nowoczesnym urządzeniom w postaci bojlera w kuchni lub automatu gazowego można dzieciom urządzić wygodny prysznic, jak to wskazuje załączony rysunek.

W pokoju stołowym wysoki stołek do siedzenia przy stole wraz z dorosłymi lub osobny stolik mały i krzeselko, zapewnią dzieciom spokojne i wygodne spożywanie posiłków na oczach rodziców.

Meble dzieciinne na balkon i taras są proste i nieskomplikowane. Wystarczy tu leżak dziecienny, fotel i stolik z wikliny lub stoliczek przesuwany na kółkach, który ułatwia przejeżdżanie dziecka z posiłkiem na balkon.

Cały arsenał zabawek najlepiej zapakować do skrzynki, która w miarę potrzeby może stanowić stolik, ławeczkę, wózek i pokój lalczyny — wszystko to, co podsyka zmienna fantazja dziecka. Wyposażenie pokoju dzieciennego — to temat oddzielnego artykułu.

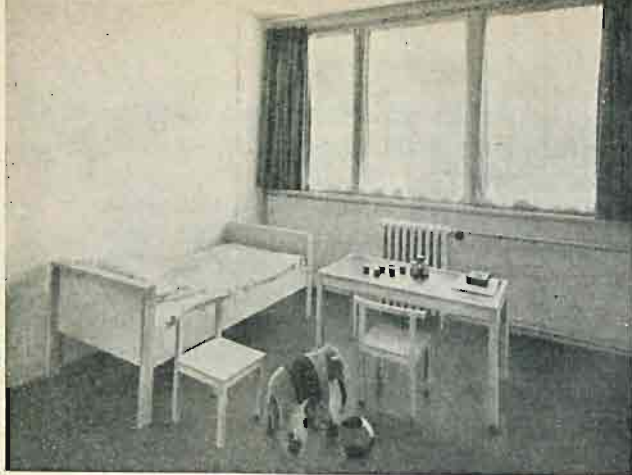
Helena Wolska

Kilka uwag o pokoju dziecięcym.

Niewiele jest mieszkań nowoczesnych, w których możnaby znaleźć pokój dziecięcy. Raz dlatego, że małżeństwa bezdzietne stanowią znaczny procent ogólnej ilości małżeństw, a powtórze ze względu na trudne warunki ekonomiczne, które nie pozwalają rodzinom na opłacanie czynszu za mieszkanie odpowiednie do ich liczebności. Wprawdzie czyni się usiłowania, żeby nawet na terenie mieszkania najmniejszego wykombinować osobne pomieszczenia dla dzieci, ale są to naturalnie raczej kajuty sypialne niż pokoiki. Jako przykład służyć mogą znane plany arch. Haeslera w Celle, zaś w obrębie domku jednorodzinnego wi-

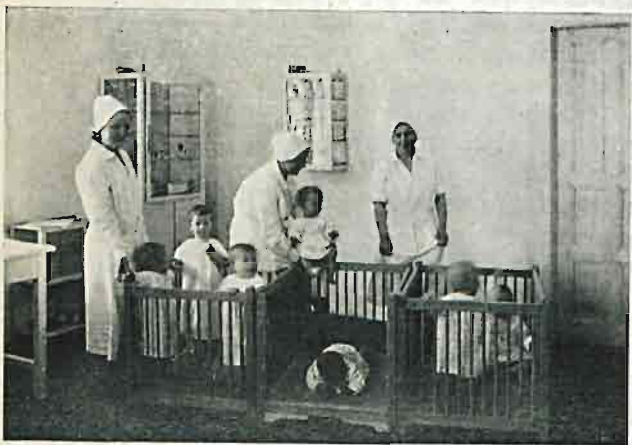
dzieliśmy podobne plany na wystawie Tani Dom Własny. W licznych małych mieszkaniach znajdzie się dla dziecka zaledwie kącik sypialny i kącik do zabawy. A i to już jest dobrze. Zwłaszcza wtedy, gdy „kącik” nie leży w najciemniejszym kącie mieszkania...

O pokoju dziecięcym we właściwym znaczeniu słowa można zacząć mówić biorąc pod uwagę mieszkanie trzypokojowe, w którym dziecko znajduje swoje własne państwo bez uszczerbku dla potrzeb reszty rodziny. „Państwo” to, jeżeli ma spełniać swe zadanie, musi odpowiadać wymaganiom małego obywatela, t. j. zapewnić mu

Pokój dziecięcy. Proj. arch. Kramer.

rys. 162

rys. 163

Ogrodzenia-klateczki do zabawy. Dom dla niemowląt w Boryslawiu.

rys. 164

Łóżeczka dla dzieci. Dom dla niemowląt w Boryslawiu.

pomyślne warunki rozwoju. Przy projektowaniu czy wyborze pokoju dziecięcego i jego urządzeniu trzeba więc mieć na uwadze kilka zasadniczych momentów, którymi są: warunki higieny, swoista dynamika i możliwości rozbudowy. Są to ogólne postulaty nowoczesnej reformy wnętrza mieszkalnego, lecz w zastosowaniu do pokoju dziecięcego wypuklają się specjalnie.

Na pierwszy plan wysuwają się wymagania higieny. Na pokój dziecięcy powinno się przeznaczać pokój najlepszy, najzdrowszy w całym mieszkaniu, ile możliwości z wystawą południową lub wschodnią, przyczem szerokie okno zapewniałoby obfity dostęp światła i powietrza. Podłoga do zmywania, lecz ciepła, (drewniana, wyłożona linoleum) będzie najodpowiedniejsza ze względu na utrzymanie pedantycznej czystości: podłoga stanowi przecież w tym wieku najulubieńszy teren zabawy! Podobnie byłaby wskazana ściana do pewnej wysokości malowana olejno i meble jasno lakierowane — wszystko do zmywania. Barwa ścian jasna, wesoła, lecz niejaskrawa. Kolory błoniebieski, różowy, kremowy tworzą miły nastrój, a zarazem optycznie rozszerzają przestrzeń. Pokój dziecięcy nie może sprawiać wrażenia ciasnoty, chociażby nawet był niewielki.

Naturalnie im więcej powietrza, przestrzeni, tem lepiej dla dziecka. Im mniej mebli, tem więcej swobody ruchu. Nawet dorosły mieszkaniec nowoczesnego wnętrza przestał traktować mieszkanie po malarzku, jako obraz ustalony raz na zawsze — i większą wagę przykładą do dynamiki mieszkania, do możliwości ruchu i zmian. Tembardziej dziecko. Dziecko, obdarzone twórczą wyobraźnią, czuje się doskonale w pokoju prymitywnie urządzonym (rys. 162) gdzie nic nie krępuje jego indywidualności i gdzie może swoje pomysły w czyn wprowadzać, nie rozbijając się o jakiś sztywny, obcy porządek rzeczy. Nie znaczy to oczywiście, żeby w pokoju dziecięcym mógł panować bezład — przeciwnie, dziecko z łatwością pojmie racjonalne rozmieszczenie nielicznych mebli i przyuczy się do porządkowania po zabawie.

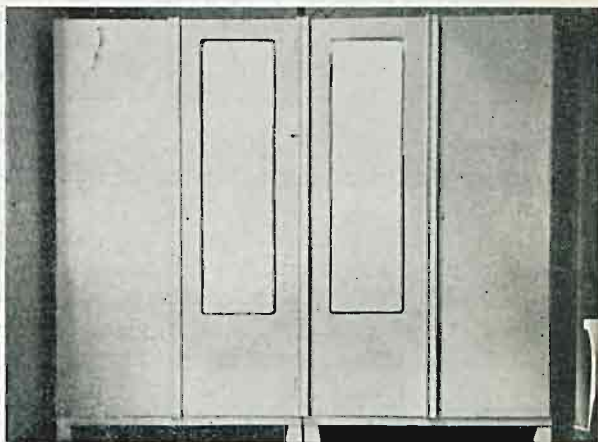
Umieblowanie pokoju dziecięcego ogra

nicza się do mebli nieodzownych. Takim artykułem pierwszej potrzeby jest naturalnie łóżeczko z drabinkami lub siatką, najlepsze do przesuwania na kółkach. Praktycznością odznaczają się łóżeczka z podwójnym dnem, które po opuszczeniu górnej deseczki mogą służyć jako klatka do biegania i zabawy. Również bardzo praktyczne są przenośne ogrodzenia z drewnianych drabinek, do ustawiania na podłodze. Podobnie jak w zamkniętym łóżeczku, w klateczce można pozostawić bawiące się niemowlę czas jakiś bez dozoru. Nasze zdjęcie rys. 2 i 3 przedstawia wychowanków Domu dla Niemowląt w Borystawiu, bawiących się doskonale w takich ogrodzeniach albo poprostu na kocu, rozłożonym na podłodze. Umieszczanie dywanów w pokoju dziecięcym jest niewskazane ze względu na kurz, który się w nich gromadzi. Lepsze są w tym wypadku kilimy oraz koce, łatwe do odczyszczenia i uprania.

Drugą koniecznością w pokoju dziecięcym jest umieszczenie szafy, t. j. niewielkiej szafki na garderobę i bieliznę dziecka oraz zabawki. Celem ułatwienia orientacji w zawartości szafki, a niemniej w celu wyrobienia zmysłu porządku u dziecka, należy stosować w szafce dziecięcej racjonalny system przegródek i półeczek, do których osobno chowa się rzeczy. W szufladzie na bieliznę np. znajdują się osobne przegródki na każdy rodzaj bielizny, wymiarami dokładnie zastosowane do wielkości danych sztuk.

Umieblowanie pokoju dziecięcego rośnie wraz ze swym właścicielem. Z tego powodu pokój dziecięcy już w założeniu powinien mieć możliwości rozbudowy w stopniu jeszcze wyższym niż reszta mieszkania, które w dzisiejszych trudnych warunkach całe stopniowo się rozbudowuje. Rozbudowę ułatwia nowoczesny mebel lekki, łatwo przenośny i prosty w kształcie, zestawianie takich sprzętów, choćby nabywanych stopniowo i pochodzących z rozmaitych źródeł, pozwala osiągnąć pewną jednolitość. Z czasem, gdy dziecko wyrosło już z małego łóżeczka, (łóżeczko o długości 95 cm do 1 metra wystarcza mniej więcej do trzech lat, większe na dłużej, praktyczniej więc kupo-

wać odrazu większy model) otrzymuje łóżko normalnej wielkości. Stolik do zabawy wraz z krzeselkiem lub dwoma krzeselkami uzupełniają urządzenie; może to być stolik normalny, i w takim razie krzeselko powinno być wysokie, lepiej jednak dostosować wysokość stolika i krzeselka do wzrostu dziecka. Mały stolik później, gdy uczeń będzie już potrzebował do pracy stołu normalnej wysokości, zamieni się w niską etażerkę pod kwiaty lub znajdzie inny podobny użytek. W szafce dziecinnej uczeń chować będzie książki, a na ubranie otrzyma osobną szafę. Można tu także z powodzeniem zastosować zasadę kombinowania mebli, t. j., zestawiać szafę coraz

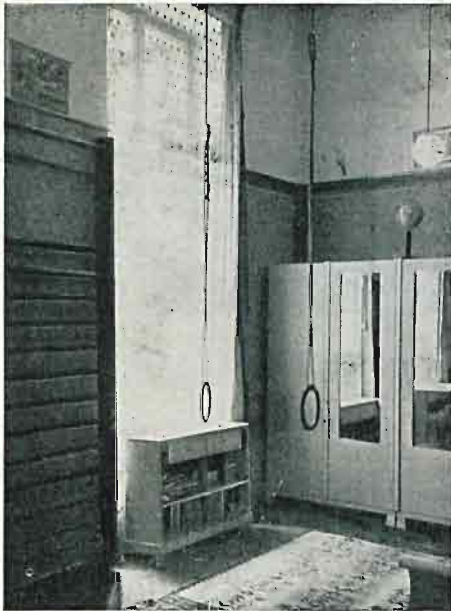

rys. 165

Szafki bliźniacze. (Rozbudowa mebli w pokoju dziecięcym).

większą z jednakowych elementów. Szafka dziecinna jest pierwszą i podstawową częścią. W miarę potrzeby można będzie dorobić dalsze identyczne części, zestawiając je stosownie do wymiarów w kierunku poziomym i pionowym. W tym wypadku, już przy projektowaniu pierwszej szafki należy się liczyć z ewentualnością późniejszych zestawień. Przy kupnie gotowej szafki — wybierać spośród mebli typowych, które łatwo skompletować.

Powiedzieliśmy już, że pokój dziecięcy powinien przedstawiać duże możliwości ruchu. Dlatego oprócz zwykłych sprzętów użytkowych, powinny się tam znaleźć roz-

rys. 166

Przyrządy gimnastyczne w pokoju dziecięcym.

maite przyrządy, które z pewnością będą częściej używane i bardziej lubiane od samych mebli. Mówię o najprostszych przyrządach do gimnastyki. Dziecko, gimnastyk z urodzenia, co wdrapuje się po krzesłach, drzwiach i półkach otwartej szafy aby z tryumfem urządzić sobie mieszkanie na wierzchu, potrzebuje ciągłego ruchu i ćwiczenia mięśni. Dla wyglądu szafy takie użytkowanie nie jest pożądane. Stanowi jednak wskazówkę, jak bardzo potrzebniemi w pokoju dziecięcym są drabinka, umieszczona pionowo przy ścianie i huśtawka wraz z trapezem i t. p. Umieścić trapez najłatwiej w górnej części ramy drzwi, o ile konstrukcja jest dość mocna; w nowoczesnych pokojach dziecięcych widuje się całe przyrządy gimnastyczne zainstalowane pośrodku pokoju, co jest racjonalniejsze ze względu na swobodę ruchów. Za ważniejszą od trapezu i wskazaną z punktu widzenia ortopedyki, uważałabym drabinkę, której instalacja nie przedstawia trudności ani znaczniejszych kosztów. Higijena wskazuje również na montowanie osobnej umywalki w pokoju dziecięcym. Natomiast przeładowywanie tego pokoju pomocami naukowe-

rys. 167

Wnętrze szafki z systemem szufladek.

mi albo przyborami do gospodarstwa domowego (dla dziewczynek) nie jest odpowiednie.

Pokój dziecięcy w ujęciu nowoczesnym, które polega na dostarczeniu największej swobody dla dziecka, znajduje korzystne warunki na terenie domu jednorodzinnego

rys 168.

lub bliźniaczego z ogrodem. Ogródek stanowi idealne rozszerzenie pokoju dziecięcego, a zwłaszcza w ciągu lata, powinien być stałym miejscem zamieszkania małego obywatela, razem z jego zabawkami i mebelkami. Zdjęcie z ogrodu przy Domu dla Niemowląt w Borysławiu (rys. 168) ukazuje radosne bytowanie na trawniku, wśród słońca i zieleni.

Tyle z punktu widzenia zdrowotności racjonalnej rozbudowy. Jeżeli idzie o estetykę pokoju dziecięcego, wszelkie harmonje barw jasnych są na miejscu. Co kilka lat pokój może zmienić wygląd i nastrój przez przemalowanie ścian i polakierowanie mebli na odmienny kolor — takie od-

nowienia są konieczne, ponieważ dziecko stosunkowo szybko niszczy sprzęty i ściany, a można je wyzyskać w celu wyrobienia poczucia barw. Nie należy także zaniedbywać zdobnictwa. Zdobnictwo w nowoczesnym wnętrzu mieszkaniowym ogranicza się do nadania mu indywidualnego piętna. Nie inaczej w pokoju dziecięcym. Dziecko samo powiesi na ścianie kilka obrazków własnego wyboru. Na podłodze barwny kilim i poduszki z motywami zrozumiałymi dla małego właściciela — estetyczne zabawki, o które dziś nietrudno, które nawet można wykonać w domu przy współudziale dziecka, — wreszcie kwiat czy roślina doniczkowa na oknie — oto wszystko.

rys. 169

J. T.

Dziecko w ogrodzie.

Tak samo jak w mieszkaniu, dziecko powinno i w ogrodzie mieć swoje miejsce, gdzie swobodnie będzie mogło stawiać pierwsze kroki wśród żywej przyrody, nie przeszkadzając starszym. Kiedy w ogródku przy domu pracują dorośli, dziecko początkowo przygląda się tylko, potem samo pragnie brać udział w robocie. Nie wystarczy mu już trawnik do zabawy i góra piasku,

chce kopać, sadić polewać. Trudno jednak brać sześciolatniego baka do wspólnej pracy, której tempo jest zbyt szybkie, cel nieraz daleki i niezrozumiały. Należy wtedy w ramach ogrodu stworzyć ogródek dziecienny i pokierować wysiłkami dzieci tak, żeby nie rozczarowały się brakiem rezultatów, nie znudziły nową zabawą, ale znajdowały coraz nowe przyjemności. Dla tego

ogródek dziecinny powinien być dobrze położony, odpowiedniej wielkości i obsiany stosownie dobranymi roślinami.

Miejsce wybierać trzeba możliwie najbardziej słoneczne, żeby szybko obsychało po deszczu i dostępne było nawet w chłodniejsze, wilgotniejsze dni bez obawy przeziębienia. Konieczność obfitego podlewania w okresach suszy (nie zbyt częstych w naszym klimacie) nie powinna odstraszać dzieci, przecież woda jest jedną z najmielszych zabaw. Rozmiar zależy od ilości dzieci i ich wieku. Nie należy być zbyt hojnym, lepiej żeby było za mało niż zbyt dużo pracy w ogrodzie dziecinnym. Uwaga małego człowieka nie może zbyt długo skupiać się na jednym przedmiocie, zbyt długie grządki, wymagające wiele pielenia, szybko zarosną chwastami. Dla dwojga sześcioletnich dzieci wystarczą dwie wspólne grządki długie 2 metry, a szerokie 80 cm. (samotne dziecko nie będzie się chętnie bawiło w ogrodzie, musi mieć towarzystwo). Ścieżki powinny być szerokie, zagonki ze wszystkich stron łatwo dostępne. Na jednej grządce będą rosły kwiaty, na drugiej warzywa. Obie powinny być obwiedzione rośliną, która pomoże utrzymać zarzysy w porządku np. z rocznych ubiorek,

smagliczka, z trwałych niskie irysy, bukspan niziutko cięty. W pierwszych latach nie wszystkie prace dzieci mogą wykonywać same, np. wiosenne przekopywanie grządek jest zbyt trudne. Przy siewach dobrze jest, żeby ktoś dorosły udzielał wskazówek co do rozmieszczenia roślin, głębokości siewu. W pierwszych latach należy się ograniczyć do paru najprostszych roślinek, które w ciągu lata z nasienia dojdą do kwiatu i owocu. Najodpowiedniejsze są po ziarnach grubych, łatwych do siewu, jak groszek pachnący, nasturcja, słonecznik, potem kwiatki proste, zbliżone do polnych, o żywych barwach: mak, czarnuszka, maciejka. Z warzyw najodpowiedniejsze są te które można jeść na surowo: groszek cukrowy, rzodkiewka, karotka, ogórki. Można też uwzględnić niezbyt trudne do spełnienia życzenia dzieci. Jeszcze na jesieni posadzimy sami na grządce dziecinnej parę cebulek krokusów, przebiśniegów, parę krzaczków bratków — żeby wiosną, kiedy wszystko kwitnie, nie wyglądało zbyt ubogo.

Z biegiem lat, ogródek dziecinny będzie się zmieniał — dorośli będą w nim mieli coraz mniej roboty. Może się rozszerzyć,

rys. 170

o ile miejsce pozwala; wzbogaci się o nowe rośliny. Dzieci same zapragną zmiany, kiedy wyczerpią się najprostsze kwiaty siane w grunt, można je nauczyć wysiewania w skrzynce (o ile ogród nie posiada okna inspektywnego) astrów, jakóbinki, innych łatwych w hodowli. Nauczają się sadzenia cebulek mieczyków i tulipanów, kładą dalej. Później jeszcze można dowolnie czerpać z bogactwa materiału jakim rozporządza dzisiejsze ogrodnictwo. Właśnie kwiaty niepospolite, ciekawe, rzadziej spotykane, powinny rosnąć w ogródku dzieci — te które w naszym ogrodzie są za mało efektowne, bo trzeba je oglądać zblizka. Nic z banalnych układów i połączeń, dużo różnorodności, wtedy ogródek stanie się interesujący i może rozbudzić zamięłowanie. Kwiaty

pachnące, kwiaty które otwierają się tylko na parę godzin, owadopylne odwiedzane przez motyle i ćmy — czyż można je wszystkie wyliczyć? Ilość zależy od miejsca i umiejętności rodziców i dzieci. Warzywa stopniowo zejda na dalszy plan, zamiast nich może zajmą miejsce byliny przywieszane z wycieczki nad morze czy w góry. Taki może być ogródek dziecka, który przekształci się z czasem na grządkę miłośnika, obsianą najmiłszymi kwiatami. Jeżeli jednak nie osiągniemy tego rezultatu, jeżeli nie zyskamy w dzieciach gorliwych współpracowników na terenie całego ogrodu — pozostanie znajomość najprostszyc form roślinnych, najprostszyc prac ogrodnicznych, wiedza równie pożyteczna jak inne nabyte w szkole wiadomości.

Szafka na zabawki i książki.

Tablica otwierając się, tworzy płytę biurka.

Wykonane z klejony brzozy, lakierowanej na kolor żółty, krawędzie i uchwyty czerwone.

proj. arch. inż. M. Lilienówna

Lwów, (Sykstuska 23).

Alfons Zielonko.

Tragizm dzieci miejskich, a bielmo na oczach.

Przestrasza nas obecna statystyka dzieci gruźlicznych i rachitycznych. Szukamy przyczyn, budujemy ochronki, urządzamy kwesty, wypisujemy grozę na barwnych plakatach, słowem walczymy ze skutkami, zapominając zgłębiać przyczyny. Jesteśmy ślepi na wymowne cyfry statystyczne dzieci szkolnych chorych na gruźlicę lub o nią podejrzanych, których w Białymstoku jest aż 80%. Smutna to cyfra, niestety... prawdziwa.

Państwo i samorzady zapominają, że jakość przyszłego pokolenia zależy od jakości dzieci. Nie uprzytamniamy sobie, jak ta masa przyszłych obywateli i obrońców ojczyzny wychowana w warunkach niehigienicznych, będzie się kiedyś sromotnie mściła. Najwyższy czas zbadać i dokładnie roztrząsać przyczyny tragicznej statystyki dzieci gruźlicznych i wypadków przejechań. Przyczyną takiego stanu rzeczy są niehigieniczne warunki mieszkalne i zupełny brak zielenców **higieniczno-socjalnych**.

W obecnym czasie, zamiennie rudery, klatki, nory mieszkalne, na zdrowe i schludne mieszkanie, byłoby krokiem szaleńczym i zmierzałoby do rozwalenia szeregu miast. Trudno, z tem musimy się zgodzić. Lecz można znaleźć środek pomocy doraźnej, a środkami tym będzie jedyny „luksus” na jaki możemy obecnie pozwolić sobie; zakładanie zielenców higieniczno-socjalnych.

Zagranica i Zachodnia Polska rozumiejąc doniosłość sprawy, pozakładały t. zw. „dziecińce” cieszące się ogromną frekwencją dzieci, oraz wyraźnym polepszeniem ich stanu zdrowotnego. W większości miast naszych, nie mamy niestety t. zw. „płuc miejskich”. Dzieci nie mają „dziecińskiego ogrodu-mieszkania”. Nie mają miejsca swobodnego przybywania na wolnym powietrzu, gdzie mogłoby czuć się naprawdę dziećmi, spędzając czas na zdrowych i pożądanym rozrywkach. Gdzie przebywają i bawią się nasze dzieci? Przykro odpo-

rys 171

wiedzieć, że na ulicy, często nieskanalizowanej, w rynsztoku z milionami bakterii chorobotwórczych i połokiem kloaki. Miejscem wypoczynkowym są stopnie schodów, progi mieszkań, lub najczęściej krawężniki chodników. Zamiast balsamu drzew, krzewów i kwiatów, rozpalone mury zakurzonych domów.

Najbardziej cierpią dzieci proletariatu. Czyż jednak zamożniejsze dzieci mają wiele lepsze warunki? Napewno nie. Wożone w wózkach lub włózione za rączkę po ulicy mają to samo co tamte, z różnicą, że nie są puszczone samopas. Zimą jakoś tam ujdzie, ale zawsze przychodzi skwarne lato: gdzie wówczas się podziać? Do parku? Tam zajęli dorośli. Często widzi się tam również dzieci w towarzystwie rodziców, jakże godne są one politowania. Błąkają się lub siedzą bez ruchu, bo rysować po ziemi, gonić lub taczać obręczą jest wzbronione. Zresztą, w ciżbie ludzi dorosłych, którzy o czem innym myślą i mówią, two-

rys. 172

rzając swoje „poważne społeczeństwo” są intruzami. A gdzie ten potrzebny ruch, możliwość „picia” powietrza całymi płucami.

Smutek i zniechęcenie, oto wyraz dziecka miejskiego będącego w posiadaniu li tylko „królowej ulicy”. Ludzie powiadają, krzys. Prawda. Lecz mimo to sprawy higieny i zdrowia przedewszystkiem.

N. J.

Region dziecka.

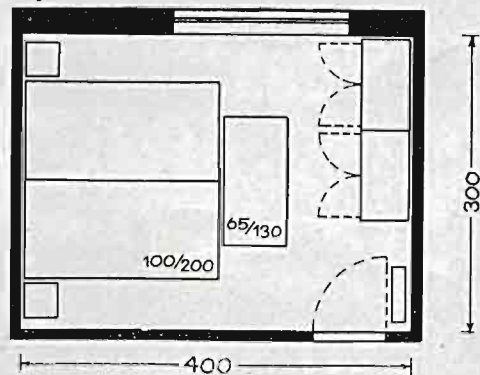
Jako granicę wieku dziecięcego zwykle się uważać 14 rok życia. Okres ten dzieli się na: niemowlęstwo, wiek zabawy, wiek nauki. Trudno jest stworzyć dziecku warunki, któreby były odpowiednie dla niego w ciągu całego dzieciństwa. Zarówno wzrost, jak i psychika dziecka ulegają w tym czasie ogromnym zmianom.

Początkowo dziecko związane jest z matką lub piastunką, które je karmią, kładą do snu, przewijają, kąpią, „wietrzą”. Do „wietrzenia” w braku balkonu wystarczyłoby w domach wielopiętrowych urządzenie niewiele różniące się od korytek do kwiatów za oknem, gdzieby niemowlę bezpiecznie mogło leżeć.

Zróbmy wszystko, by ulżyć niedoli dziecka miejskiego. Oddajmy naszym dzieciom do użytku dużo zieleni i kwiatów. Dajmy im swobodę ruchów, możliwość bawienia się piaskiem i pluskania. Trzeba mieć bielmo na oczach, żeby nie widzieć i nie działać, i nie zapobiec szerzeniu się gruźlicy i innych chorób. — Cóż z tego, że piękne hasło „opiekuj się dzieckiem — będzie mniej więzień i przestępców” wypisane na kartach pocztowych (M. P. i F.) 1—1932 (10.000.000), jeżeli nie będzie czynu ani działania.

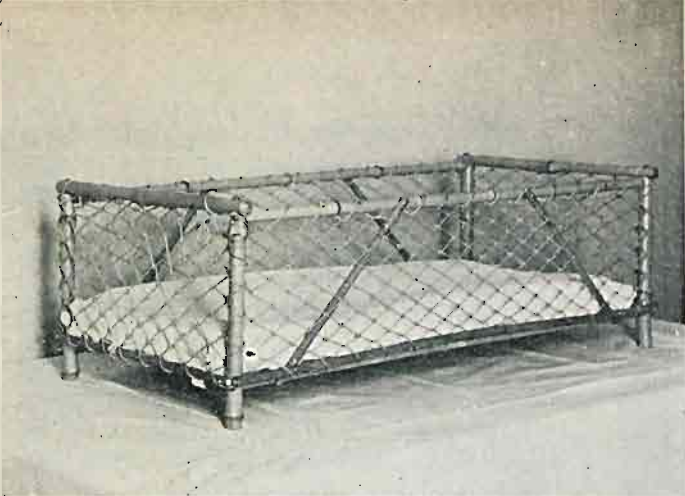
Podane fotografie zieleńców m. Katowic, przedstawiają beztróską, radość życia dzieci, wychowujących się napewno nie na gruźlików i chorych psychicznie. W definicji, higieniczna mieszkalność i zieleńce higieniczno-socjalne dadzą lepszy efekt, aniżeli przesłaniczne barwne plakaty, wszelkie pogadanki, odczyty i poradnie świadomego macierzyństwa. Miejsmy również przedewszystkiem na uwadze, że miasta się rozrastają, powstają nowe przedmieścia, przeznaczmy już w projektach zabudowy miast miejsce na zieleńce publiczne, by uniknąć na przyszłość fatalnej pomyłki, jaką zrobili nam zaborcy, — z sercami miast.

W ten sposób osiągniemy podwójny cel, zadośćuczynimy potrzebom naszych dzieci i zatrudnimy wielkie rzesze bezrobotnych.

rys. 173

Łóżeczko i stół do przewijania w pokoju rodziców, pokój min. 12 m², orientacja wschodnia lub pld.-zach.

Rys. 174. Koszycek bambusowy 36×75 cm, dający się z łatwością wraz z dzieckiem przenieść z miejsca na miejsce. Służy do pół roku.

rys. 174

rys. 175

Rys. 175 i 176. Łóżeczko drewniane na kółkach z klapą otwieraną lub całym bokiem spuszczanym na dół, nóżki wysokie (przystosowane do skali dorosłych).

rys. 176

rys. 177

Rys. 177. Łóżeczko bambusowe dla dziecka do 2 lat. Wszystkie sprzęty wzięte z Wzorowni i Wypożyczalni mebli dziecięcych Rob. Tow. Przyjaciół Dzieci na Żoliborzu.

rys. 178

rys. 179

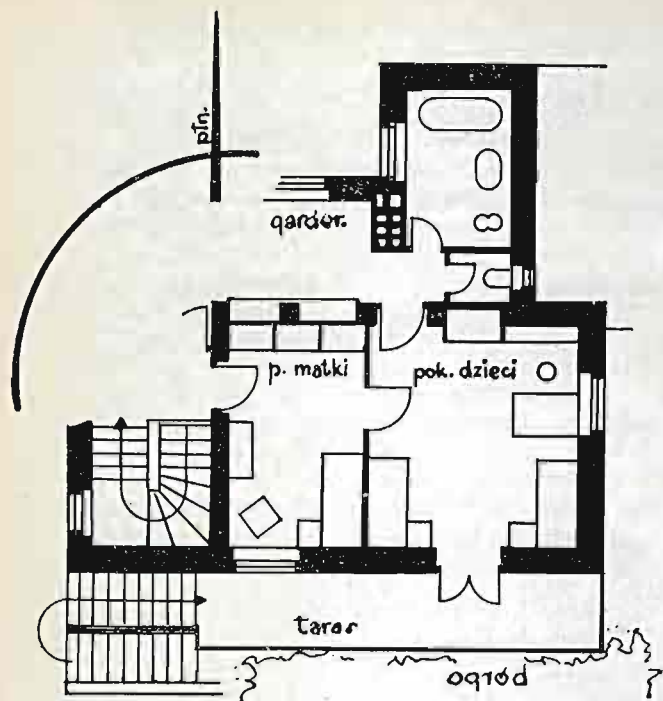
W następnym okresie życia, dziecko zaczyna potrosze przebywać w całym domu. Ruchliwe a niedość samodzielne jeszcze musi z konieczności być w pobliżu matki lub osoby zajmującej się gospodarstwem, o ile nie posiada specjalnej osoby dla siebie. Sprzęty, oprócz łóżeczka i pomieszczenia na ubranka i zabawki, bardzo chętnie dobiera sobie z rekwizytów dorosłych—podnóżki, stołeczki, skrzynki, ławki, odpowiednie do swego wzrostu.

Specjalizację urządzeń dla dzieci można jedynie stosować w przedszkolach: tam dziecko znajdzie niskie umywalnie, stoliki, siedzenia, wieszaki — to wszystko, co dla niego psychicznie i pedagogicznie jest niezbędne, a na co w domu najczęściej nie można sobie pozwolić.

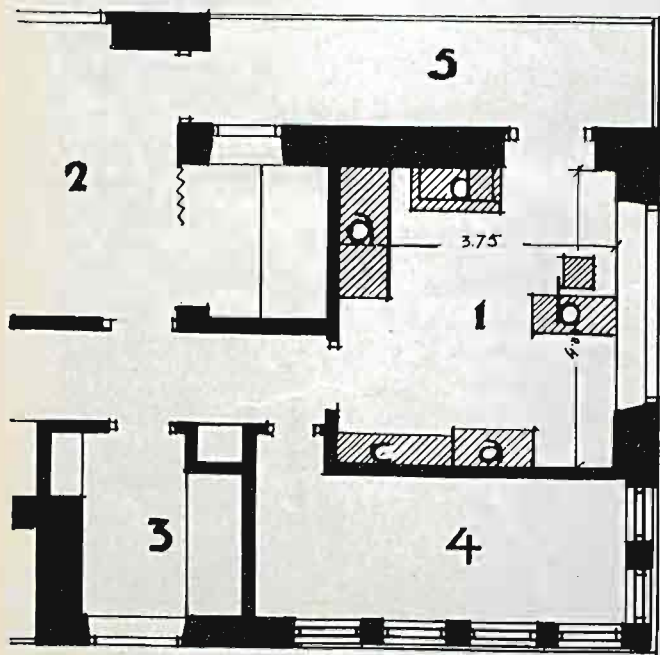
rys. 180

Rys. 178—80 przedszkole.

ys. 181

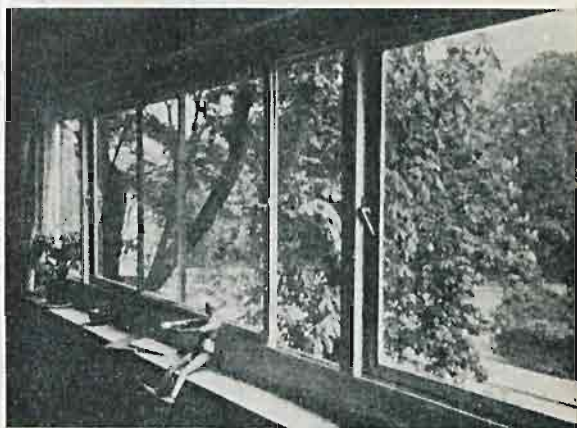
PIĘTRO 1/100

ys. 183

Dla pokoju dziecięcego pożądana jest orientacja południowo-wschodnia lub wschodnia, okna tak umieszczone, by promienie słońca przenikały w każdy kąt; bliskość tarasu lub balkonu, sąsiedztwo pokoju matki lub piastunki. Dobrze jest usunąć szafy nazewnątrz (rys. 181 i 183).

Rys. 181. Pokój dzieci z tarasem, obok pokój matki, łazienka i w. c.

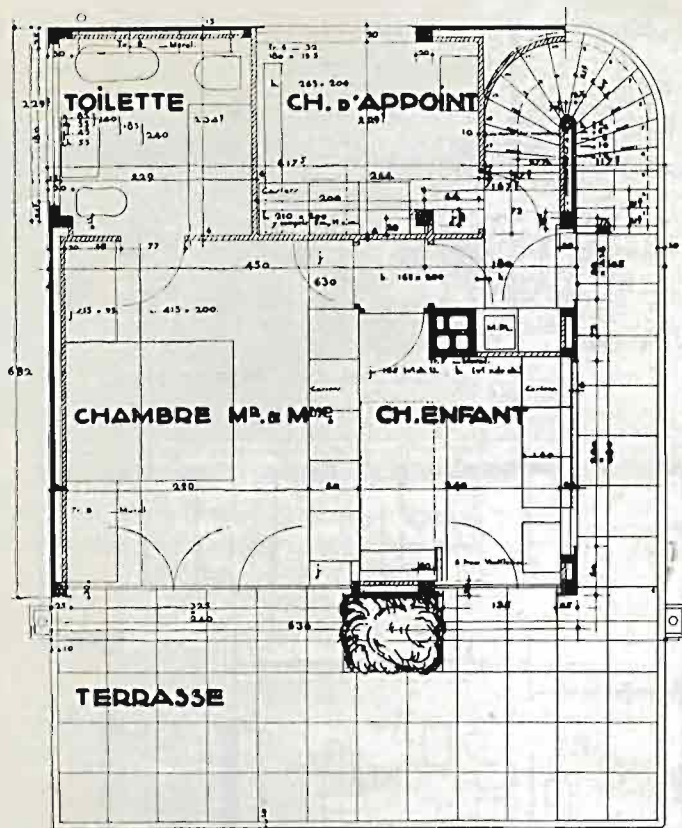
rys. 182

Rys. 182. Okno rozsuwane najodpowiedniejsze do pokoju dziecięcego nie zawadza w pokoju.

Rys. 183. Pokój dziecięcy (1), z balkonem (5), obok pokój matki (2), służbowy (3) składzik i suszarnia (4)

- a — łóżeczka
- b — stolik
- c — półki
- d — komódkę z otwartą częścią na zabawki

Szafa na ubranie w korytarzu (wbudowana)

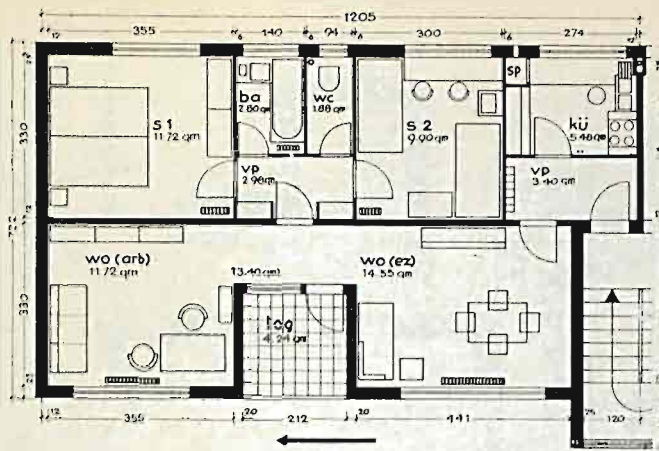
rys. 184

Pokój dziecięcy na południo-wschód z tarasem, obok pokój rodziców, schody prowadzą na górny taras.

Drzwi na taras z pokoju dziecięcego (z prawej strony).

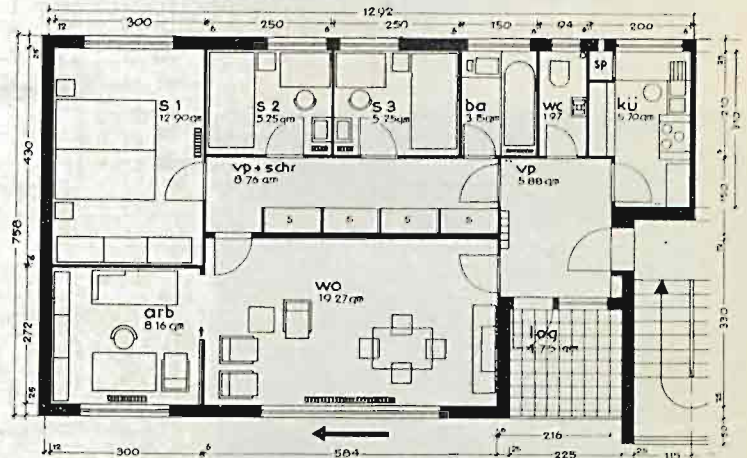

rys. 185

rys. 186

Dzieci mają wspólny pokój.

rys. 187

Dzieci otrzymują oddzielne pokoiki.

rys. 188

Stół do pracy z ławką.

Rolę tarasu lub balkonu znakomicie spełnia dobrze urządzone podwórze.

rys. 189

Podwórze Warszawskiej Spółdzielni Mieszk.

Stwórzmy dzieciom jaknajlepsze warunki na codzień, a uczynimy wtedy dla nich zbędnymi kosztowne sanatorja.

rys. 190

Sanatorjum dziecięce.

T. Filipowicz.

Wyniki Konkursu na zastosowanie blachy cynkowej w budownictwie i architekturze wnętrz.

Z inicjatywy i na zlecenie Biura Sprzedaży Polskich Walcowni Cynku w Katowicach, Związek Stowarzyszeń Architektów Polskich ogłosił w marcu r. b. 2 konkursy architektoniczne na praktyczne zastosowanie blachy cynkowej w architekturze wnętrz i budownictwie mieszkaniowym.

Celem obu konkursów miało być uplastycznienie możliwości jaknajszerszego zastosowania czystej blachy cynkowej w obu wyżej wymienionych dziedzinach, i zachęcenie, tem samem, architektów i budujących do częstszego i racjonalniejszego stosowania tego materiału w wykonywanych przez nich budowlach.

Na myśl ogłoszenia tego rodzaju konkursu naprowadziły inicjatorów, z jednej strony, dotychczasowe pozytywne wyniki zastosowania blachy cynkowej w dekoracji wnętrz, (sklep „Wiadomości Literackich” i wnętrze dawniejszego teatru „Banda”) — z drugiej zaś — przykłady podobnych konkursów, organizowanych na szeroką skalę za granicą. (Konkurs na zastosowanie aluminium, ogłoszony w r. 1931 przez Międzynarodowe biuro propagandy i studjów nad rozwojem stosowania aluminium *).

Program konkursu na urządzenie wnętrza przewidywał zaprojektowanie urządzenia lokalu sklepowego o powierzchni nie przekraczającej 62 m², przyczem wymagany był plan, widoki ścian i perspektywa fragmentu wnętrza.

Program konkursu na zastosowanie blachy cynkowej w budownictwie zobowiązywał uczestników do wykonania projektu domku mieszkalnego jednorodzinnego, wolnostojącego, trzy lub cztero-izbowego o pow. użytkowej około 56, względnie 70 m².

Jak w jednym, tak i w drugim wypadku należało wykonać ponadto rysunki szcze-

gółowe trzech detali konstrukcyjnych w skali 1:10. (Napis, lada, szafka, gzyms świetlny i t. p. — względnie detale pokrycia dachu lub tarasu, konstrukcji rynien, słupów międzykolumnowych i t. p.).

Ogólna suma nagród dla obu konkursów wynosiła 3.600 zł., przyczem pierwsza nagroda na konkurs XIII (wnętrza) równała się kwocie 750 zł., — na konkurs XIV (domek) — 800 zł.

Pomimo dość zachęcających nagród oraz względnie łatwego tematu, plon konkursów, a zwłaszcza konkursu XIII, zawiódł w pewnej mierze oczekiwania zarówno organizatorów konkursów, jak i klienta.

Na oba konkursy nadesłano ogółem 26 prac; w tem zaledwie 6 prac na konkurs Nr. XIII.

Tak nikłe wyniki pod względem ilości nadesłanych prac wytłumaczyć można prawdopodobnie tą okolicznością, że w tym samym, nieomal czasie, rozstrzygany był konkurs Banku Gospodarstwa Krajowego oraz konkurs na Dom Żołnierza, organizowany przez Fundusz Kwaterunku Wojskowego.

Przystępując do ogólnej oceny nadesłanych projektów, należy zaznaczyć, że opracowanie koncepcji architektonicznej stało na o wiele wyższym poziomie, niż opracowanie części technicznej projektów — w danym wypadku detali konstrukcyjnych.

Zjawisko to tłumaczy się w dużej mierze niedostateczną znajomością materiału i jego właściwości technicznych, no i samą „nowością” tematu.

To „nieopanowanie” materiału dawało się zwłaszcza odczuwać w projektach wnętrz, gdzie autorzy poszczególnych prac stosowali blachę cynkową, niejednokrotnie bez należytego zrozumienia jej właściwości technicznych i daleko posuniętych możliwości zdobniczych.

Techniczne opracowanie detali w kon-

*) „Bureau International d'Études et de Propagande pour le Développement des Emplois de Aluminium”.

kursie na domek mieszkalny nie odbiegało, naogół, zbyt daleko od wypróbowanych już systemów — aczkolwiek kilku autorów wykazało dużą pomysłowość i „wyczucie” materiału.

Przy kwalifikowaniu i ocenianiu nadesłanych na konkurs prac, posługiwano się systemem, polegającym na dodatniej lub ujemnej punktacji szeregu zapytań, opracowanych zawczasu dla poszczególnych tematów; tak np. ogólna ilość pytań dla konkursu Nr. XIV wynosiła 15, z których pierwsze 14 dotyczyło kompozycji i racjonalnego rozplanowania projektu — ostatnie zaś — opracowania detali.

W ten sposób przeprowadzona eliminacja wstępna, ułatwiająca w znacznej mierze podział prac na kategorie i ogólne zorjentowanie się w całości, pozwalała równocześnie na dokładniejszą ocenę projektów, wyróżniających się czy to pod względem architektonicznym, czy też pod względem racjonalnego opracowania detali technicznych.

W wyniku głosowania sędziów przyznano w konkursie XIII nagrody:

I-ą pracy Nr. 4.

II-ą „ Nr. 6.

III-ą „ Nr. 1.

IV-ą „ Nr. 3.

oraz w konkursie XIV

I-ą nagrodę pracy Nr. 10.

III-ą „ „ Nr. 12.

II-ą „ „ Nr. 20.

Ocena szczegółowa nagrodzonych prac przedstawia się, na podstawie referatu sekretarza i oceny sędziów, w sposób następujący:

Konkurs na wnętrze.

Praca Nr. 4. „Wnętrze Sklepu z obuwie m.

Plan i rozwiązanie architektoniczne wnętrza — bardzo dobre; pionowy podział sklepu na część damską i męską — pomysły logicznie.

Szerokie i efektowne zastosowanie blachy cynkowej do dekoracji wnętrza i elewacji zewnętrznej wyróżnia projekt dodatnio z pośród innych.

Szczegóły techniczne projektu — opracowane dobrze; elementy zdobnicze, zaprojektowane logicznie z umiarem.

Jedynie konstrukcja schodów, aczkolwiek odznacza się pomysłowością, nie wydaje się praktyczną ze względu na ślizkość stopni. Ewentualne pokrycie schodów dywanem zniweczyłoby efekt pomysłu.

Oświetlenie wnętrza — dobre! meble, dostosowane do całości — pomyslane logicznie.

Naogół projekt dobry.

Praca Nr. 6. Wnętrze sklepu dla sprzedaży lodów.

Rozwiązanie architektoniczne dobre, aczkolwiek rozplanowanie wnętrza nieco ciasne.

Tem nie mniej, wobec pomysłowego zastosowania łóż dla konsumentów lodów — wnętrza nie pozbawione atrakcyjności.

Rozwiązanie liter na szyldzie — proste — lecz równocześnie pomysłowe.

Projekt naogół interesujący.

XIII praca Nr. 1. „Wnętrze baru”.

Rozwiązanie architektoniczne dobre.

Zastosowanie blachy cynkowej pod względem konstrukcji — niewłaściwe, zarówno w zastosowaniu do mebli (trudność (wykonania), jak do pasów z blachy, które w danym wypadku pełnią funkcję nośną. Rozwiązanie wnętrza pod względem dekoracyjnym — b. dobre.

Praca Nr. 3. „Wnętrze wypożyczalni i czytelnipism.

Elewacja frontowa (wejście do wypożyczalni) zaprojektowane chaotycznie. Wnętrze niespokojne — przeładowane.

Rozwiązanie architektoniczne — poza wymienionymi usterkami — dobre.

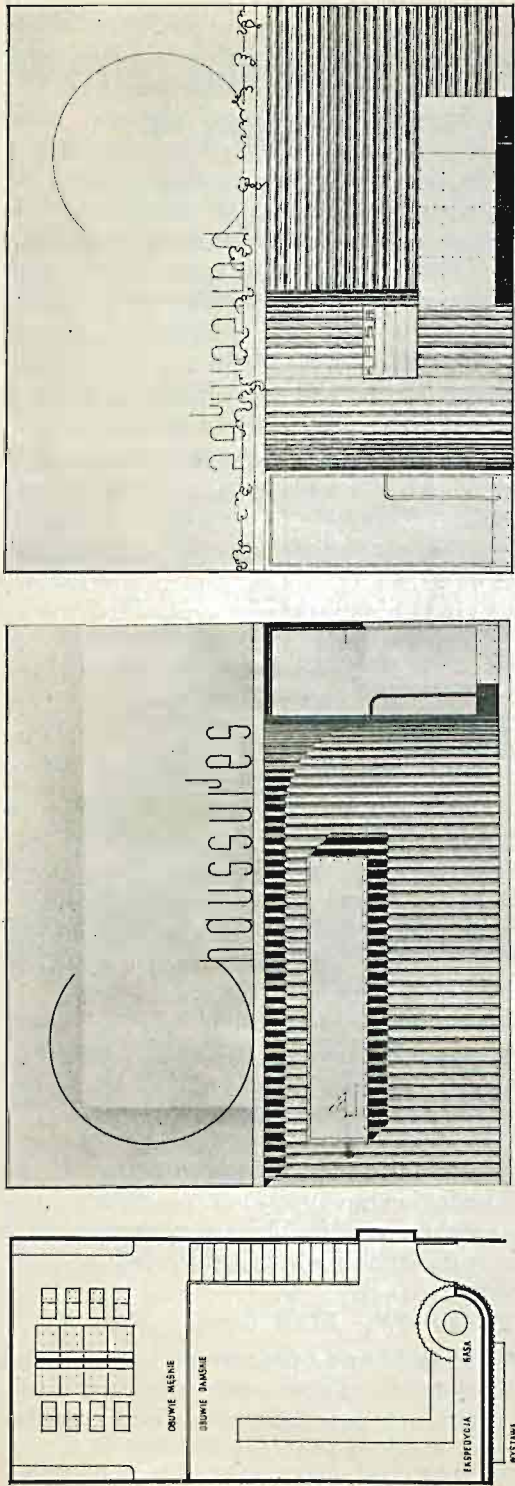
Zastosowanie blachy cynkowej do dekoracji mebli — nieodpowiednio wyżyłskane.

Konkurs Nr. XIV. Projekt Nr. 10

Plan i biura opracowane bardzo dobrze. Racjonalne zastosowanie blachy falistej, w wymiarach, wyrabianych w kraju, do dekoracji ścian zewnętrznych.

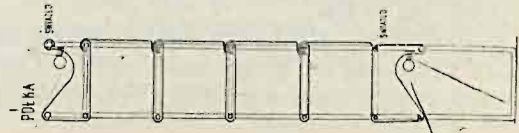
Pod względem opracowania detali technicznych (łączenie blachy) projekt wykazu-

**XIII KONKURS Z. S. A. P. NAGRODA I.
 PROJEKT SKLEPU Z OBUWIEM. Z. Karpiński, P. M. Lubiński, R. Sołtyński.**

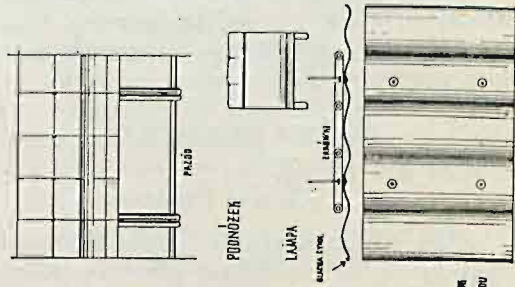
rzs. 191

Plan.

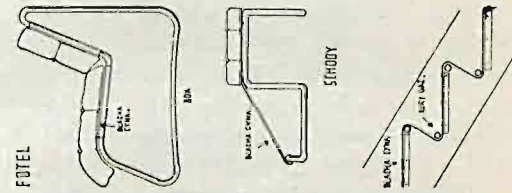

Szczegóły.

Fasada.

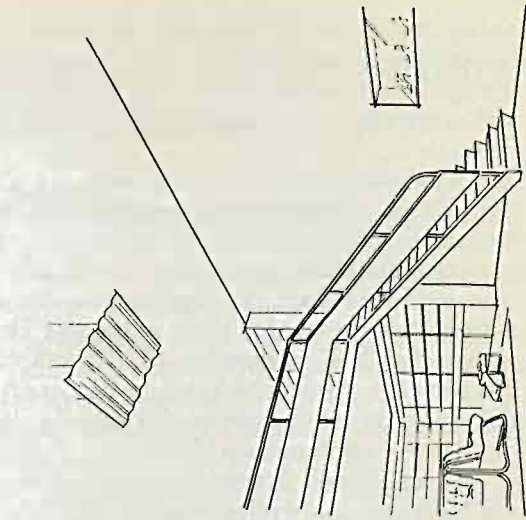

Wnętrze.

Perspektywa fasady.

Perspektywa wnętrza.

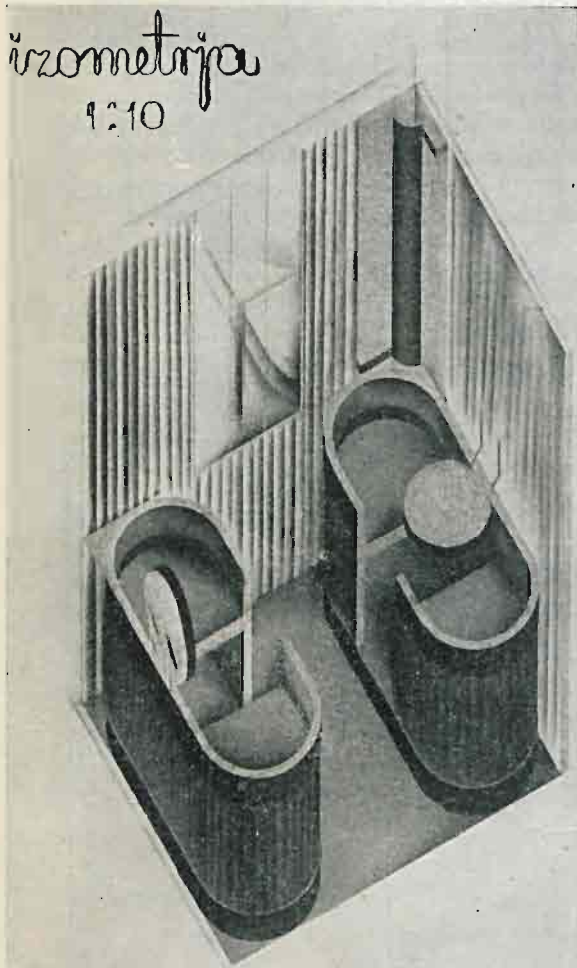
je pewne niedociągnięcia, dające się zresztą łatwo poprawić. (Łączenie narożników byłoby lepsze na zwoje niż na kapy — ze względu na łatwiejsze wykonanie połączeń; łączenie balustrady — praktyczniej — na zwoje lub pojedynczy felc).

Omawiany projekt uzyskał przy punktacji największą ilość plusów.

P r o j e k t Nr. 20.

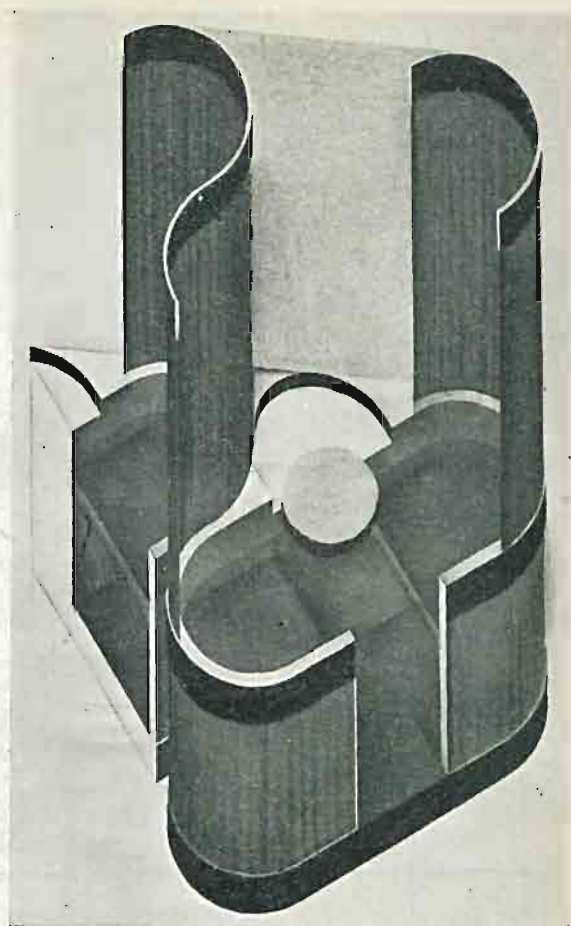
Plan parteru i piętra — rozwiązane b. dobrze.

Otwory okienne, przepisowo zaprojektowane, ożywiają bryłę budynku w sposób

rys. 193.

Rys. 192—3. XIII konkurs Z. S. A. P. — nagroda II.
proj. Brzuchowski — Lwów.
„Wnętrze sklepu dla sprzedaży lodów” Detale łóż.

rys. 192.

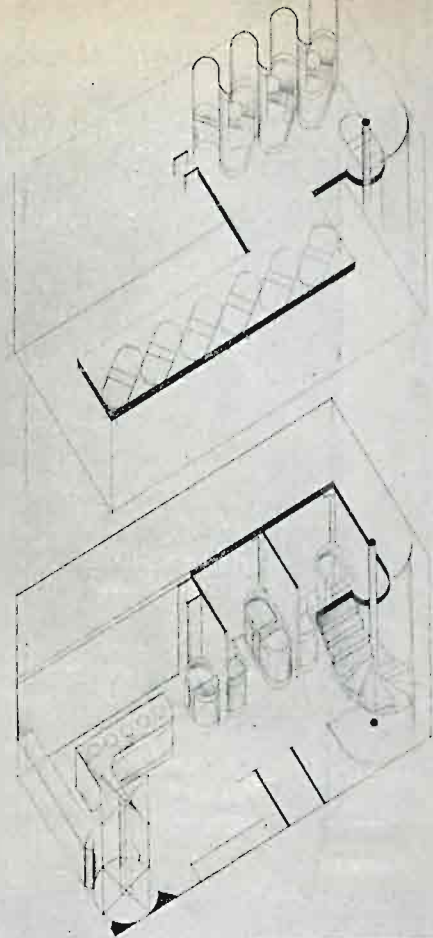
dodatni. Ustawienie mebli we wnętrzu — racjonalne. To samo dotyczy użycia blachy do pasów poziomych, tworzących motyw dekoracyjny elewacji.

Detale techniczne (strop i ściana w łazience, oraz taras), aczkolwiek teoretycznie przemyślane — budzą pewne zastrzeżenia ze względu na bezpośredni kontakt blachy cynkowej z betonem.

Poasfaltowanie blachy falistej w danym wypadku izolacji wodoszczelnej — usunęłyby przewidywane niebezpieczeństwo zniszczenia blachy przez beton.

W Ameryce tego rodzaju konstrukcja bywa często stosowana, z tą jednak różnicą, że blachę cynkową zastępuje fabrycznie poasfaltowana blacha żelazna.

rzut
1:50

Na. 12. Plan i bryła rozwiązane poprawnie. Dyskretne użycie blachy cynkowej we wnętrzu (obramienie okna).

Z innych projektów, nadesłanych na konkurs Nr. XIV, należy wymienić prace Nr. 6, 11, 14, 13 i 3, wyróżniające się racjonalnym zastosowaniem blachy cynkowej.

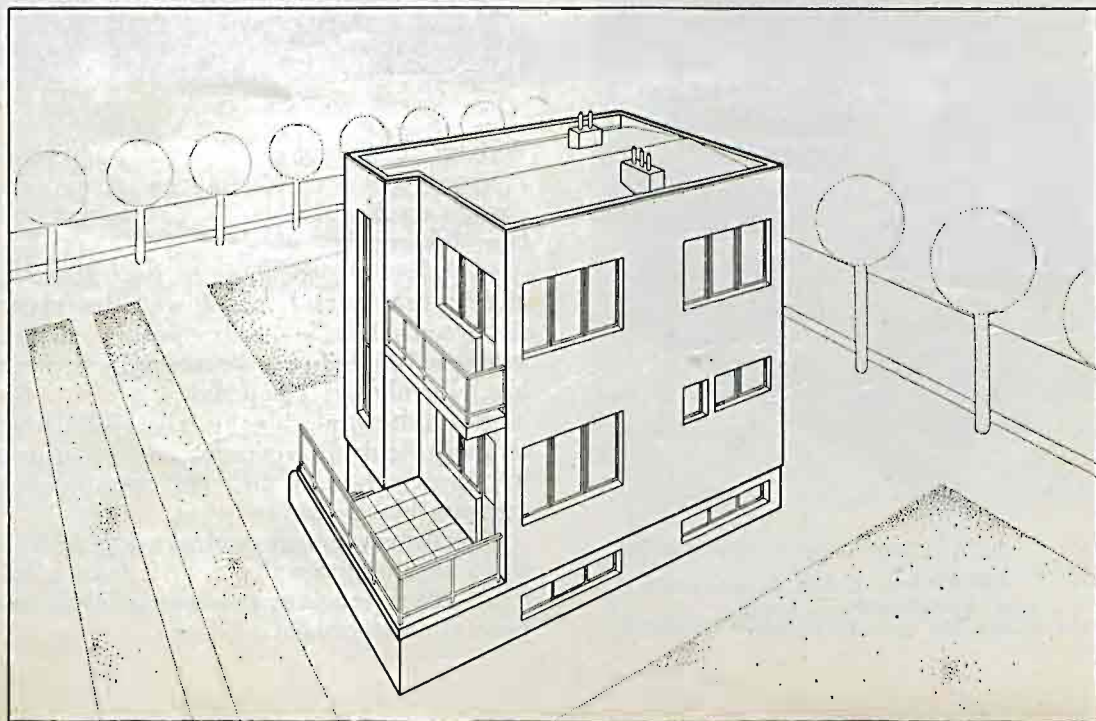
W proj. Nr. 16 na podkreślenie zasługuje dobre opracowanie małymi płaszczyznami blachy na ścianach zewnętrznych. Autor proj. Nr. 11 proponuje, by dla blach gładkich o dużych płaszczyznach, stosowanych do pokrywania ścian — wyrabiać i stosować blachy specjalnie gronkowane lub chropowate, co optycznie wpływa dodatnio przy oblicowywaniu blachą dużych płaszczyzn ściennych. Rysunek szczegółowy detalu w niniejszym projekcie wykazuje dobre łączenie blach falistych.

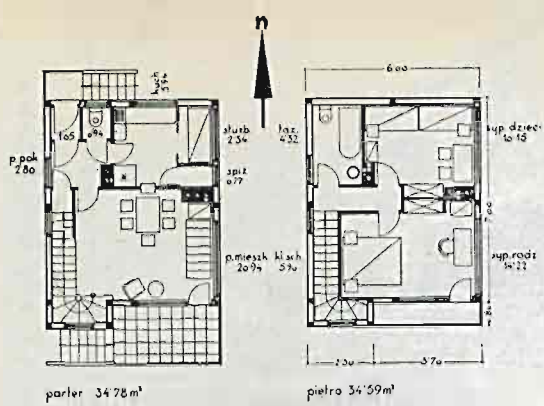
W pracy *Nr. 3* zastosowano pomysłowo blachę w konstrukcji cokołu, oraz przy balustradach na dachu. Natomiast stosowanie blachy 12 mm. do części konstrukcyjnych (schody, taras) — zupełnie nie racjonalne.

Wyjątkowo pomysłowo użyto blachy fal. do konstrukcji drzwi w proj. *Nr. 13*.

**XIII Konkurs Z. S. A. P. Nagroda II.
„Wnętrze sklepu dla sprzedaży lodów„.**

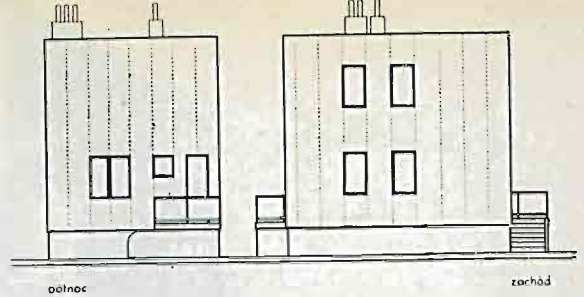
rys. 19-1.

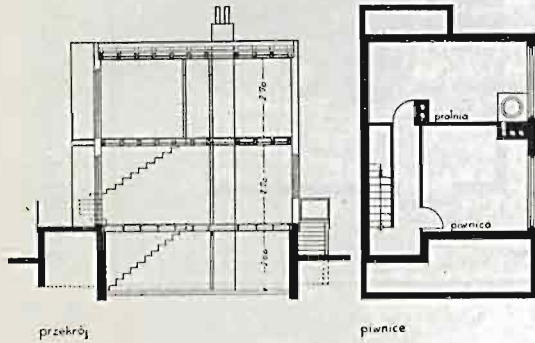
parter 34.78 m²

piętro 34.59 m²

południe

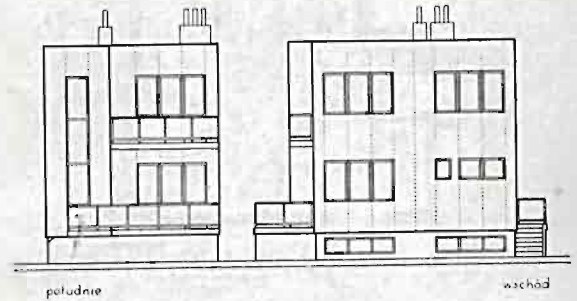
zachód

przekrój

piwnice

1 : 1 0 0

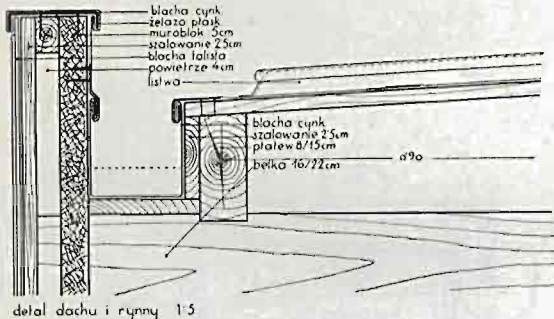

południe

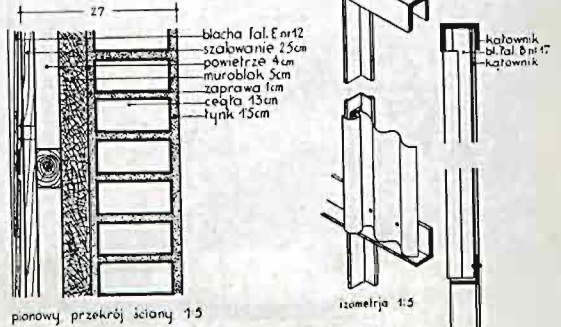
wschód

rys. 197.

rys. 196.

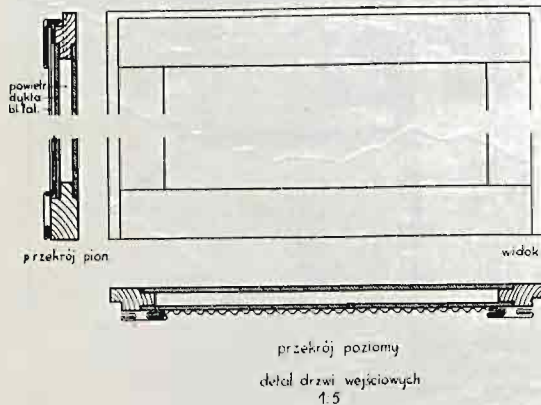
detal dachu i rynny 1:5

pionowy przekrój ściany 1:5

izometria 1:5

balustrada 1:5 przekrój pionowy

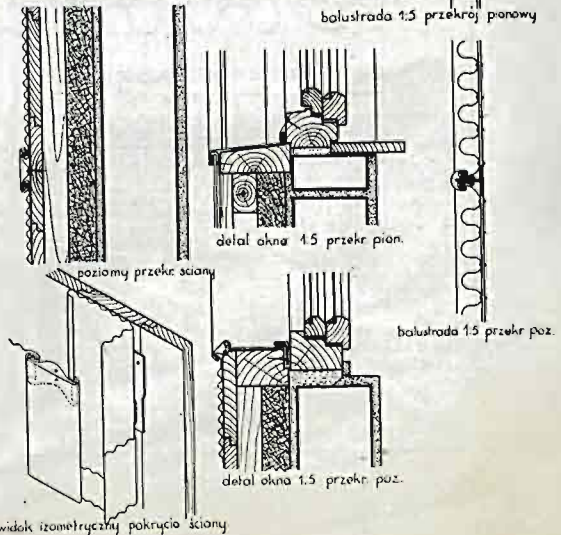
powierze
fluka
bl. Fal.

przekrój pion

widok

przekrój poziomy

detal drzwi wejściowych
1:5

detal okna 1:5 przekr. pion.

poziomy przekr. ściany

balustrada 1:5 przekr. poz.

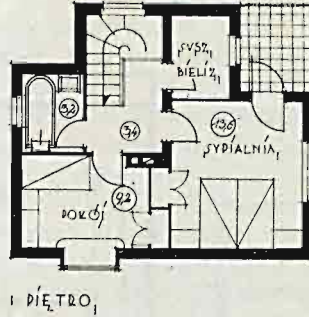
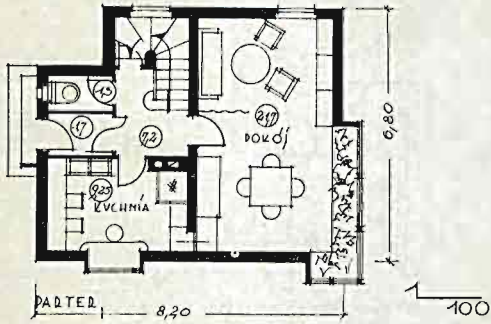
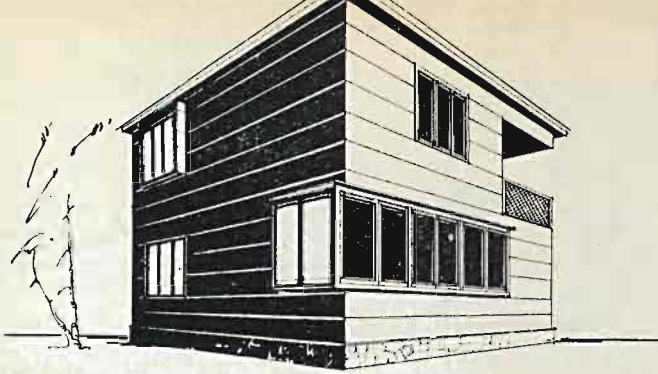
detal okna 1:5 przekr. poz.

widok izometryczny pokrycie ściany

rys. 198.

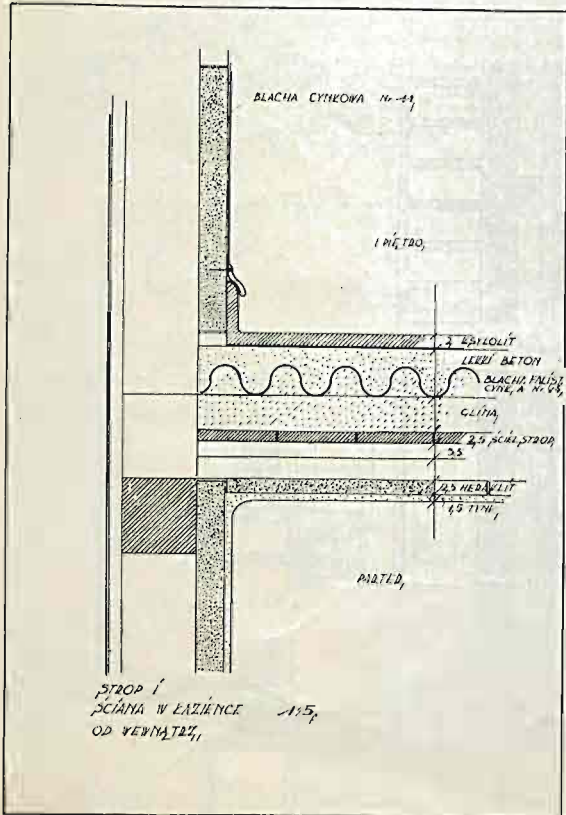
XIV Konkurs Z. S. A. P. Nagroda 1.

rys. 199.

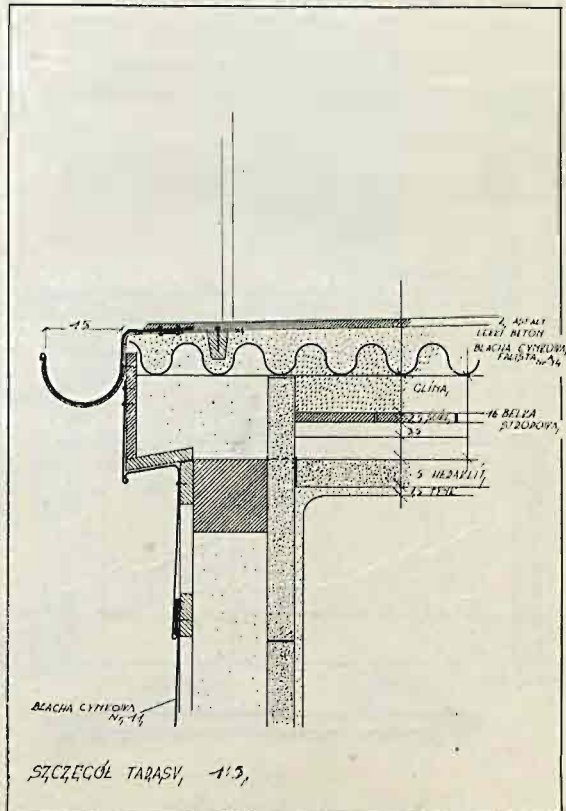

XIV Konkurs Z. S. A. P. Nagroda II, proj. arch. T. Lobos.

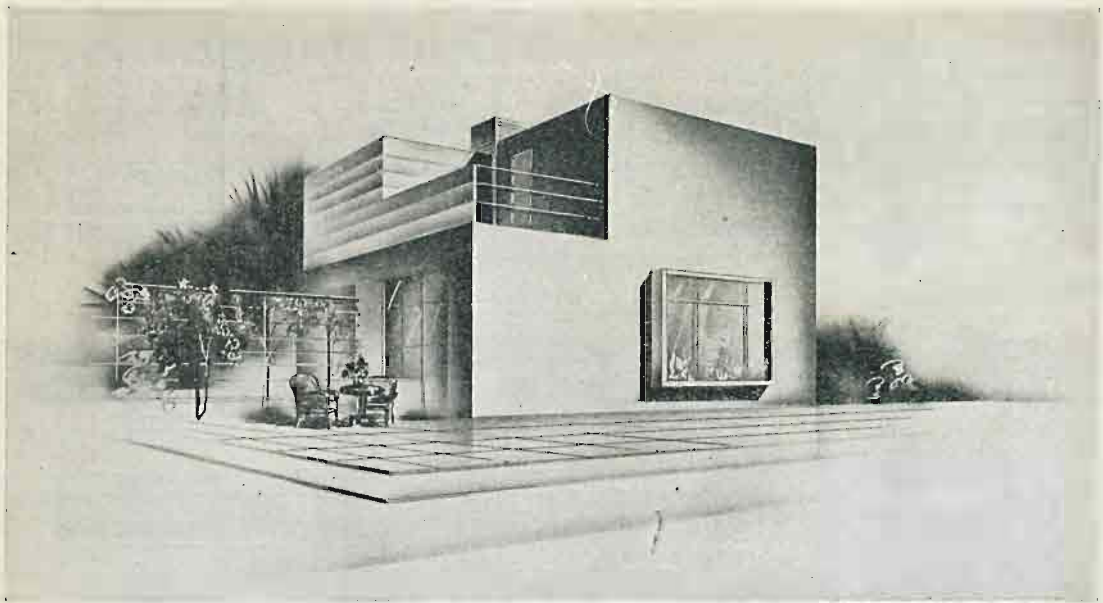
rys. 200.

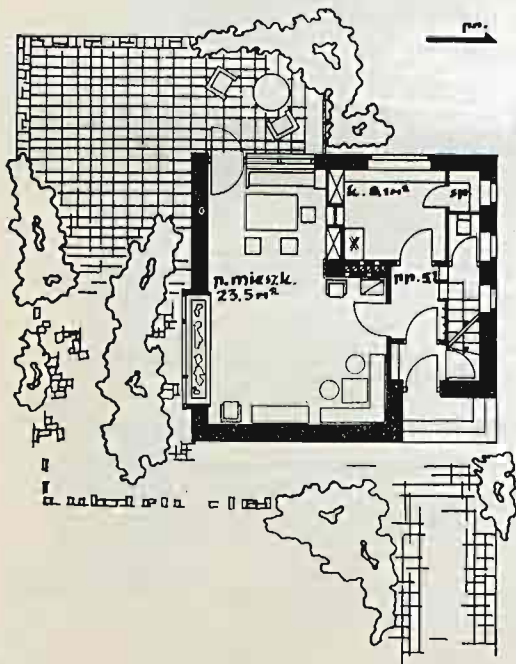
rys. 201.

rys. 202.

rys. 203.

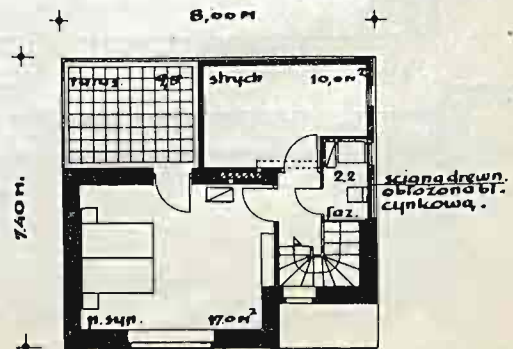

rys. 204.

XIV Konkurs Z. S. A. P. Nagroda III.

Inż. Arch. Eugenjusz Piotrowski.

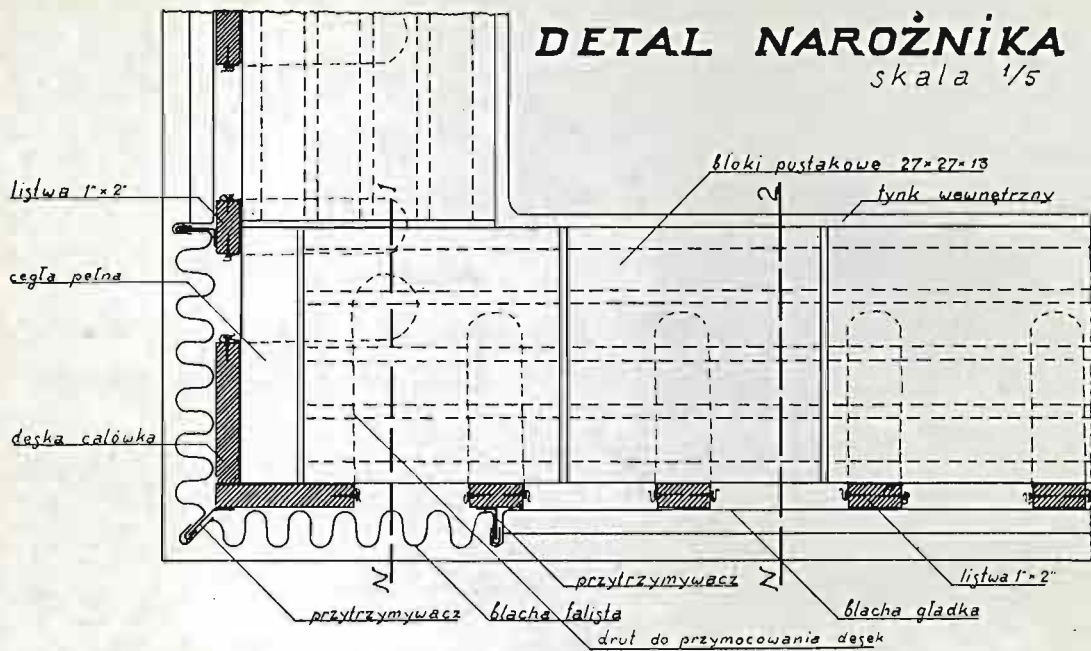
Inż. Arch. Zygmunt Piotrowski.

rys. 205.

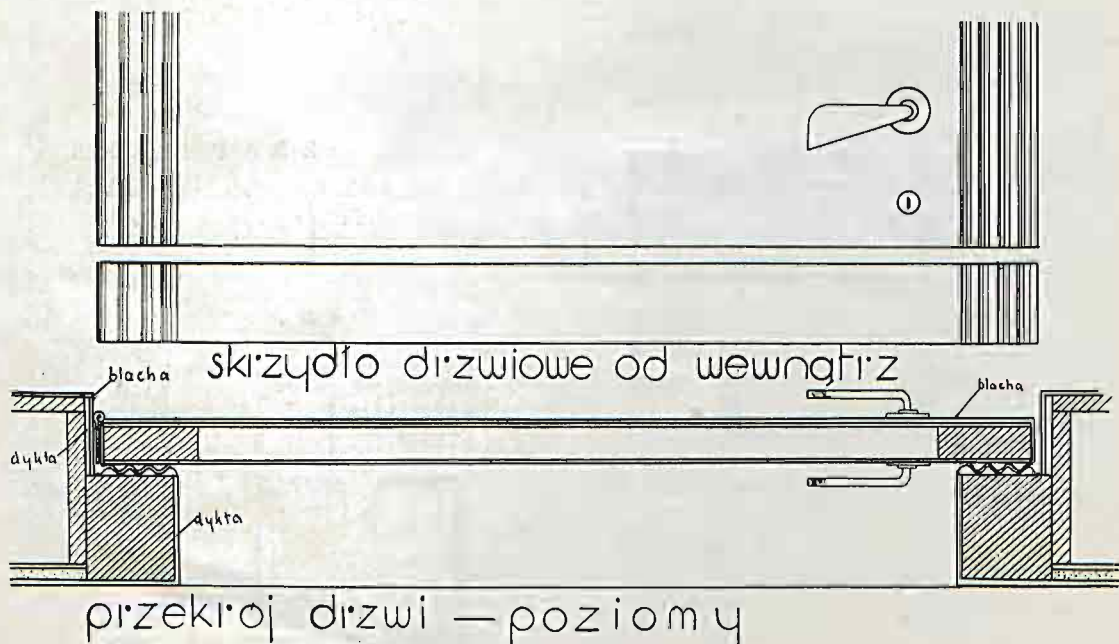
DETAL NAROŻNIKA

skala 1/5

rys. 206.

XIV konkurs Z. S. A. P. Praca Nr. 11.

rys. 207.

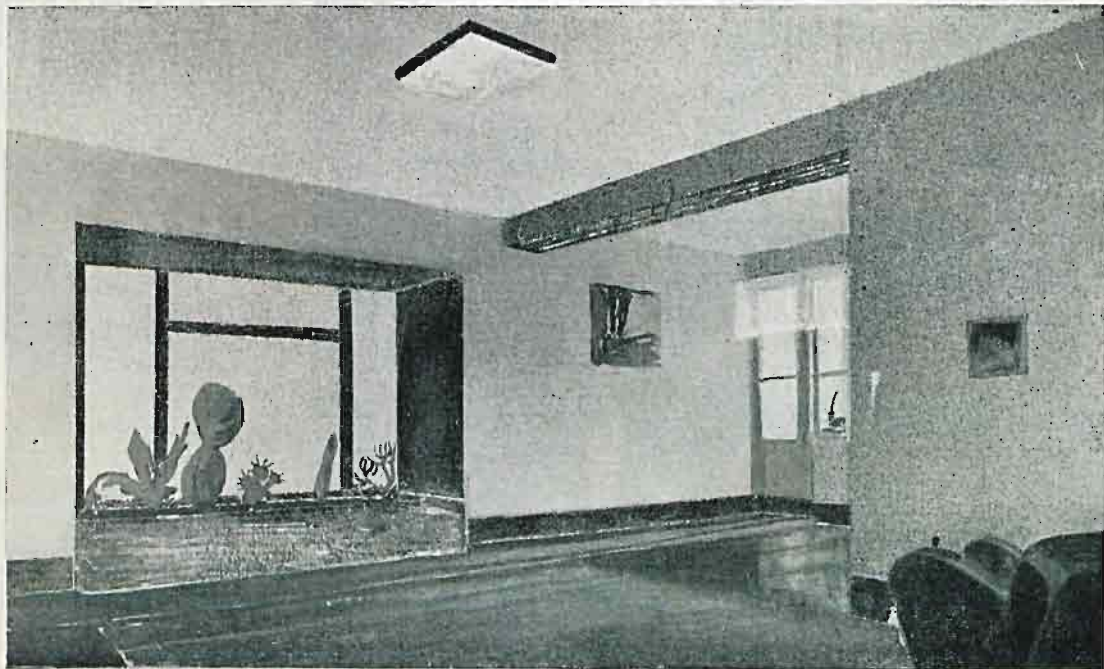
XIV konkurs Z. S. A. P. Praca Nr. 13.

(Rys. 206) w danym wypadku ryfle blachy odgrywają równocześnie rolę uszczelnienia i poduszki sprężynującej przy gwałtownym zamykaniu drzwi wejściowych.

Reasumując wyniki obu konkursów, dochodzimy do przekonania, że pomimo pewnych drobnych niedociągnięć w detalach — płon konkursów nie poszedł na marne, lecz odwrotnie, wykazał duże i szerokie możli-

wości stosowania blachy cynkowej jako elementu zarówno dekoracyjnego, jak konstrukcyjnego.

Rzeczą fachowców będzie rozszerzyć i pogłębić te możliwości, a tem samem wydatnie rozszerzyć rynek zbytu dla materiału, którego wytwórczość daje zatrudnienie tysiącom rąk roboczych.

rys. 208

XIV Konkurs Z. S. A. P. — Nagroda III. Wnętrze.

Z Polskiego Towarzystwa Reformy mieszkaniowej

Na Międzynarodowych Targach Poznańskich.

Na skutek zaproszenia Dyrekcji Międzynarodowych Targów Poznańskich, Polskie Towarzystwo Reformy Mieszkaniowej wzięło udział w targach tegorocznych od 30.IV. do 7.V. P. T. R. M., jako instytucja naukowa i propagandowa, walcząca o najgodziwsze warunki mieszkaniowe dla wszystkich, zajmowało stoisko tytułowe działu „Tani Dom Własny”.

W tym celu Towarzystwo zgromadziło w swem stoisku:

- 1) Tablice dydaktyczne Towarzystwa.
- 2) Zbiór Wydawnictw Naukowych z biblioteki P. T. R. M.
- 3) Projekty nagrodzone na konkursie Banku Gospodarstwa Krajowego.

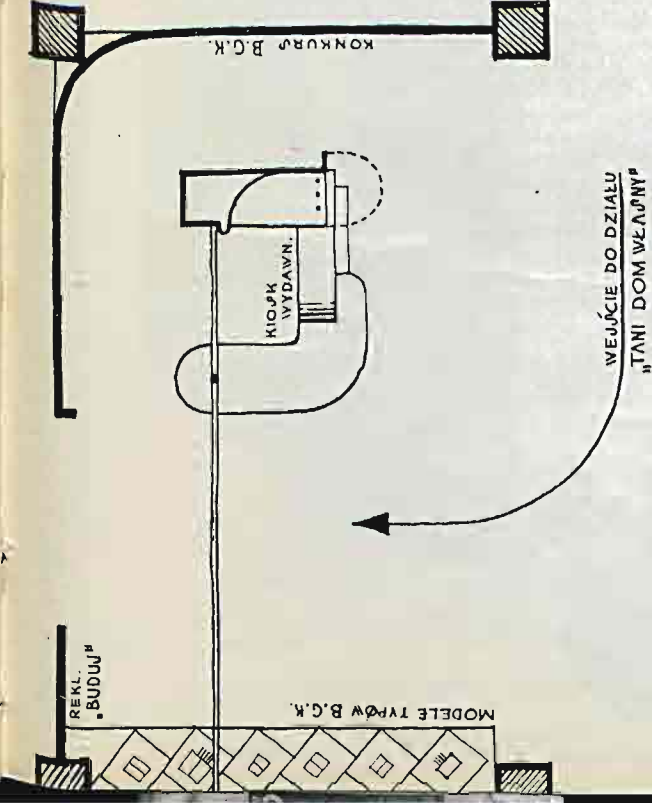

4) Sprzedaż poradnika „Buduj” wydanego w związku z akcją Ban. Gosp. Krajowego i zawierającego wzorowe typy małych domków.

5) Modele 6 domów wzorowych Banku Gospodarstwa Krajowego w skali 1 : 25.

Zainteresowanie zwiedzających działem „Tani Dom Własny”, a w szczególności stoiskiem P. T. R. M. było wyjątkowo duże.

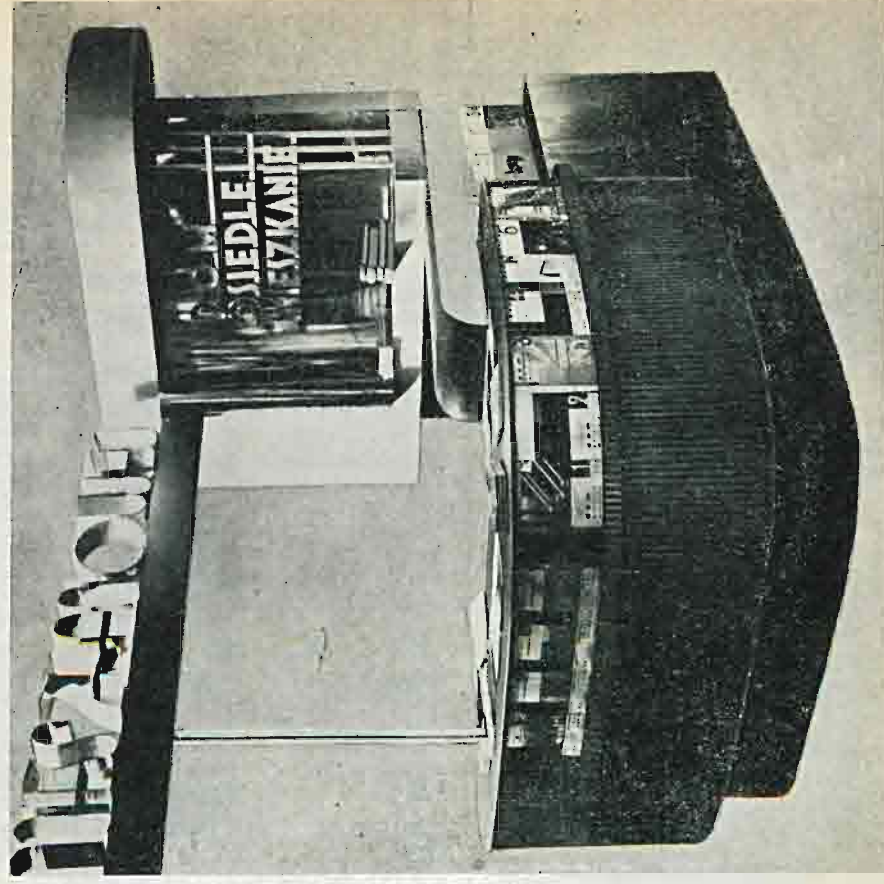
Ciekawym rysem zwiedzających, było poszukiwanie firm, któreby montowały drewniane domy przygotowywane masowo na działkach w obrębie całej Polski. Dużo osób specjalnie po to odwiedziło Targi.

Firma budowlana, któraaby wystawiła na Targach taki domek, miałaby z tego obfity plon zamówień. Niestety udział w wystawie przerażał widocznie kalkulacje naszych przedsiębiorstw.

Tem mocniej przeto był oblegany kiosk P. T. R. M. w poszukiwaniu planów, kosztorysów, nowych sposobów budowania i t. p.

Stoisko odwiedziło pozatem kilka szkół technicznych, m. in. Państw. Szkoła Zdobnicza z Poznania, Państwowe Szkoły Budowlane i t. p., które interesowały się kursem Banku Gosp. Krajowego, a specjalnie tablicami dydaktycznymi Polskiego Towarzystwa Reformy Mieszkaniowej, które mają bardzo dużą wartość pedagogiczną.

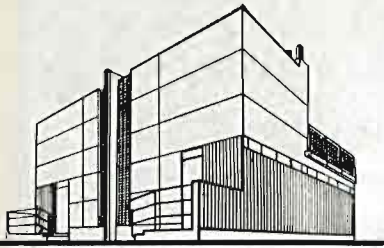

aczenie udziału P. T. R. M. zostało specjalnie podkreślone przemówieniu p. Prezydenta Ratajskiego w czasie uroczystego otwarcia Targów.

radnia Budowlana.

ł połowy maja r. b. została zorganizowana przy Polskim Towarzystwie Reformy Mieszkaniowej Poradnia Budowlana.

erownictwo poradni objął arch. H. Rutkowski. Adres poradni: kal Banku „Społem!”, Krak. Przedmieście 16/18. Godziny zycieć: 10 — 12 i 17 — 19.

rys. 209 proj. W. Oyrzanowski.

Wpływ blacha na kształtowanie się form w plastyce.

Kiedy Le Corbusier podpisał pod fotografią pokładu transoceanicznego parowca „Voila l'Architecture”, mylił się podwójnie.

Jeśli założył pewne formy architektoniczne, to wielkim błędem było przeniesienie ich na statek, gdyż tak dom, jak i statek tworzą się w różnych warunkach i służą różnym celom. Jak groteskowe jest to porównanie można łatwo zauważyć, kiedy się da przykład z historii. Dość spojrzeć na stary sztych z 16 wieku, przedstawiający fregatę wojenną, przeciążoną dekoracją i nadbudówkami, żywcem wziętymi z architektury. Widzimy tutaj z odległości kilkuset lat cały błąd, nie zastanawiając się jednak nad tem, powtarzamy go znowu, przenosząc pewne formy w odwrotnym kierunku. Błąd jednak jest jeszcze w samym założeniu. Kto choć trochę zna historię sztuki, wie, że nie istnieją formy ukształtowania architektury, ani rzeźby, ani żadnej innej sztuki plastycznej. Jasnym jest, że nie można ich porównywać.

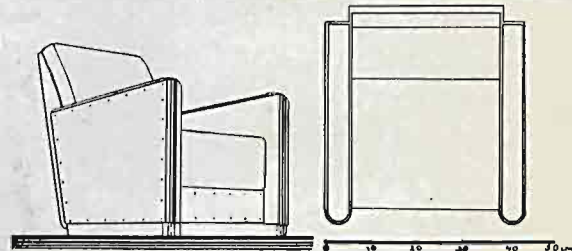
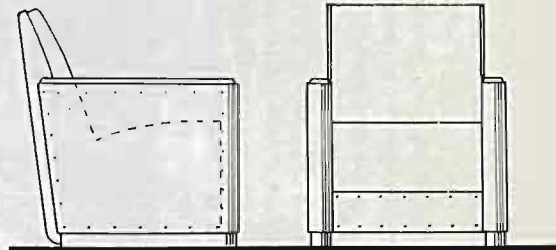
Każde dzieło rąk ludzkich jest wynikiem potrzeb duchowych, użytkowych i materiału, z jakiego się tworzy. O ile użyteczność jest bardzo różna w domu i okręcie, o tyle potrzeba tworzenia w pewnym kierunku i materiał mogą być wspólne dla domu i okrętu. Okręt — kompozycja z żelaza i blacha — może być pokrewny z domem z żelaza i blacha, lecz nie w swej wewnętrznej istocie, a w dekoracji, wynikającej i tworzonej dziś z właściwości danego materiału.

Jak różne są formy w uzależnieniu od materiału, można łatwo zaobserwować, porównując proporcje słupa muranego, betonowego i żelaznego. Pojęcia proporcjonalności zmieniają się więc. Tworzą się również pewne dekoracje z blacha, uzależnione od jej właściwości, podporządkowane naszym wewnętrznym potrzebom estetycznym. Gdyby Le Corbusier podpisał „Oto nowoczesna kompozycja żelaza i blacha”, miałby rację, podpisywać jednak, że to architektura, prawa nie miał.

Blacha, jako nowoczesny środek użytkowy i dekoracyjny, ma wielkie zastosowanie. Podany tutaj dom, rys. 208, skomponowany z blacha, ma za cel przedstawienie pewnych kompozycji, uzależnionych od zgóry określonych wymiarów arkusza. Zasadniczą cechą będzie tutaj otrzymanie kompozycji przestrzennej, zawartej w płaszczyznach, które z kolei składają się z pasów i kwadratów, jako podstawy skomponowania płaszczyzny. Widzimy, że dekoracja łączy się tu ściśle z potrzebami zastosowania danego materiału.

Jeszcze bardziej widoczne to będzie w meblarstwie. Podaję tu trzy przykłady zastosowania blacha: w płaszczyźnie, rys. 210 rurze, rys. 212 i kątomierzu rys. 211. Każda z tych kompozycji

jest ściśle związana z potrzebą techniczną swego kształtu. Otrzymujemy więc w zależności od różnych technik różne kształty. Rura, łatwo się gnąca w dowolnym kierunku, ma kształty najmniejsze. Blacha, używana na

rys. 210

proj. A. Marguliesówna i W. Oyrzanowski

płask, wymaga dużych płaszczyzn, dzięki którym otrzymują meble charakter silny i jednolity. Kątomierz, jako profil do dziś tylko użytkowy, nadaje meblom nawskroś konstrukcyjny charakter. Te kilka przykładów ilustruje, jak silna jest łączność między dekoracją i materiałem, a dalej idąc, i technika danego przedmiotu.

Wiesław Oyrzanowski.

rys. 211 proj. W. Oyrzanowski.

rys. 212 proj. W. Oyrzanowski.

Opuściła prasę wydana nakładem „Ogrodnika“ książka p. t.

RÓŻA

JEJ DZIEJE, ODMIANY, UPRAWA,
PIELĘGNACJA, ZASTOSOWANIE.

ZBIOROWA PRACA WYBITNYCH SPECJALISTÓW.

Treść: Dzieje róży. .: Gatunki, rasy, odmiany. .: Zasady racjonalnej produkcji róż. .: Nawożenie róż. .: Cięcie róż. .: Sadzenie róż i zabezpieczenie na zimę. .: Choroby i szkodniki róż. .: Apteka różysty. .: Róża pod szkłem. .: Oczkowanie. .: Róża w parku i ogrodzie. .: Róża w ogrodzie amatorskim. .: Róże pnące. .: Kalendarz robót przy różach.

19 ILUSTRACYJ W TEKŚCIE.

CENA 2 ZŁ. 90 GROSZY.

Czytelnicy „Ogrodnika“, wpłacający należność do P. K. O. na konto Nr. 9930, jak również nabywający książkę w Administracji „Ogrodnika“ kosztów przesyłki nie ponoszą. Za zaliczeniem nie wysyła się.

ADMINISTRACJA „OGRODNIKA“ — — WARSZAWA, BODUENA 2.

Autorytet w sprawach reklamowych

Rudolf Seyffert („Allgemeine Werbelehre“ str. 390) stwierdza, że najintensywniej czytane są ogłoszenia w prowincjonalnych dziennikach informacyjnych.

W budżecie ogłoszeniowym firm współpracujących z prowincją nie może braknąć wydawnictw:

„EXPRESS LUBELSKI I WOŁYŃSKI“ Wielki ilustrowany dziennik dwudziestogroszowy, wychodzący w Lublinie od lat 10-ciu.

„GAZETA LUBELSKA“ Jedyne w Województwie Lubelskim miejscowe, codzienne, ilustrowane pismo 10-cio groszowe.

Najwyższe nakłady na terenie Wojew. Lubelskiego i Wołyńskiego.

„Gazeta Lubelska“ mimo swej wysokiej poczytności posiada najniższy w Lublinie cennik ogłoszeniowy.

Bliższe informacje, egzemplarze okazowe, prospekty, kosztorysy ogłoszeń, wykazy i referencje dotychczasowych inserentów, odwiedziny akwizytorów — na każde żądanie.

Siedziba i adres wydawnictwa: **Lublin**, Kościuszki 8, tel. 360.

Biuro w Warszawie: Nowy Świat 62 m. 41, tel. 433-56.

IMIĘ i NAZWISKO	ADRES	Telefon
Brukalska Barbara	Warszawa, ul. Niegolewskiego 8	11-15-88
Brukalski Stanisław	" " " "	"
Dietz D'Arma Leon	Katowice, ul. Ligonia 10 m. 12	6-08
Filipkowski Stanisław	Warszawa, ul. Mokotowska 51/53 m. 20	8-11-20
Goldberg Maksymiljan	" " Nowogrodzka 18	9-98-07
Gutt Romuald	" " Wrońskiego 5	705-75
Jankowska Nina	" Żoliborz, ul. Kochowskiego 2	11-67-48
Jankowski Józef	" " " "	"
Jasieński Henryk	Kraków, ul. Studencka 19	160-80
Kopkowicz Franciszek	Zakopane, willa „Boryna“	
Kurkiewicz Helena	Warszawa, ul. Włodarzewska 17 m. 52	8-20-91
Lachert Bohdan	" " Katowicka 9	10-25-33
Łokcikowski Mieczysław	" " Elektoralna 28 m. 15	644-82
Maciejewski Eugenjusz	Gdynia, Góra Focha, Spółdz. Bud. Mieszkań Ekonom.	14-99
Michejda Tadeusz	Katowice, ul. Poniatowskiego 19	9-1
Nowakowski Tadeusz	Warszawa, „ Polna 52	8-50-58
Neufeld Mieczysław	" " Szopena 4 m. 5	8-85-74
Paprocki Adam	" " Sucha 18	8-46-44
Różański Stanisław	" " Filtrowa 81 m. 1	9-16-83
Syrkus Helena	" " Senatorska 38	754-76
Syrkus Szymon	" " " "	"
Stefanowicz Jan	" " Akademicka 1	8-59-34
Szanajca Józef	" " Głogiera 5	8-28-68
Szperling Jan	" " Pankiewicza 4	9-81-98
Tomaszewski Leonard	" " Korzeniowskiego 6	8-26-05
Weker Waclaw	" " Nowogrodzka 27	9-27-31
Witkowski Tadeusz	Lublin, ul. Zielna 4 m. 9	
Zborowski Bruno	Warszawa, ul. Korzeniowskiego 6	8-18-36

FIRMA	ADRES	Telefon	Uwagi

Blacha

D/H A. Gepner	Warszawa, ul. Grzybowska 27	655-25 690-27	Blacha cynkowa i pocynkowana, mosiądz, miedź, aluminium, ołów i t. p. w surowcach i półfabrykatakach.

Blacha cynkowa

D/H Herman Meyer, Sp. Akc.	Warszawa, ul. Traugutta 2	603-84	

Betonowe Wyroby

Wytwórnia Wyrob. Betonowych Henryk Gologowski	Warszawa, Al. Jerozolimskie 21	219-74 432-83	Kręgi studzienne, rury 15—120 średnicy, płyty, słupy, krawężniki, cegła pustaki, tarasy, balkony, pergole i t. d.

Budowlane materiały zastępcze

1-a Krajowa Wytwórnia Nowoczesnych Materiałów Budowlanych „GRODZIŃSK-MAZOWIECKI sp. z o. o.	Warszawa, ul. Ordynacka 5 m. 1	9-99-85	Ciepłochronne płyty budowlane „Mastewał“

Budowlane przedsiębiorstwa

Kalinowski N. i Syn sp. z o. o.	Gdynia, Skwer Kościuszki	18-29	
Przedsięb. Robót Budowl. i Kanalizac. I. Tyller	Łódź, ul. Trębacka 18	162-09 171-38	
T. R. B. — Tow. Rob. Bud. inż. Bogusław Lencki i S-ka sp. z ogr. odp.	Warszawa, ul. Śniadeckich 6 Oddział w Toruniu, róg Mickiewicza i Matejki.	964-12	
B. Missir i S-ka Przeds. Inż. Budow. Sp. z o. o.	Sosnowiec, ul. Dęblińska 7	133	
Terrabona Sp. z o. o.	Warszawa, ul. Korzeniowskiego 6	918-12	Roboty budowlane Szlachetne wyprawy fasadowe „Terrabona“ Roboty lastrikowe
Juljan Zahrt majster ciesielski i przeds. bud.	Warszawa, Bednarska 27	692-45	Wykonuje roboty ciesielskie, stolarskie posadzki.
„Budostol“ Sp. z o. o.	Warszawa, Wolska 58	321-07 251-33	Domy drewniane stolarszczyzna budowlana materiały drzewne stolarskie i budowlane z własnych tartaków
Metzler Józef	Poznań, Marsz. Focha 99.	76-84	Wykonywanie robót pod i nadziemnych.

C e r a m i k a

Inż. Albert Karp biuro techniczne	Warszawa, ul. Wilcza 54	8-72-47	
Pomorskie Zakłady Ceramiczne tow. akc.	Grudziądz		Dachówki (karpiówka żłobiona, holenderka i rzymska)
J. Kulesza i S-ka „H A L I S“	Warszawa, ul. Warecka 14	646-62	Kafle majolikowe, białe. Budowa pieców i kuchen. Terrakota i płytki ścienne, piece kaflowe przenośne
Fabryka wyrobów szamotowych i fajansowych S. A. Skawina	Skawina k. Krakowa	Kraków 110-80	Najlepsze szamotowe kafle białe i kolorowe.
Władysław Sadłowski mistrz zduński	Warszawa, Pl. Grzybowski 3/5 w głębi podwórza kościoła Wszystkich Świętych		Budowa pieców, kuchen kafle majolikowe i białe z własnej fabryki. Piece przenośne.

Izolacje

„GUDRONIT“—W. Ciszewski Specjalna fabryka materiałów izolacyjnych egz. od r. 1875	Warszawa, ul. Krak. Przedm. 17	611-45 10-10-45	Zabezpieczenie budowli od wilgoci. Niszczenie grzyba drzewnego w bu- dowlach. Krycie dachów. Roboty asfaltowe. Dosta- wa wszelkich materiałów izolacyjnych własnej produkcji
Franciszek Ożarowski zakł. izolacyjny materiałami „Newalls“ i „Bitumastic“	Warszawa, Chłodna 45	295-72	Izolacje ciepło i zimno- chronne oraz akustyczne. Materiały wilgocioc- chronne.

Izolacje

„ORŁOROG“ dawn. Orłowski, Rogowicz i S-ka	Warszawa, ul. Królewska 8	701-23	Fabryka izolacji korkowej, Bituminy, Aquisolu, Impregoliny. Zabezpieczenie budowli od wilgoci. Krycie i izolacja dachów. Roboty asfaltowe. Wszelkie materiały izolacyjne.
Biuro Techniczne Stankiewicz i S-ka inżynierowie	Warszawa, ul. Widok 23	304-88	Conco, materiały azbestowo-włókniste, wodochronne, do izolacji oraz wykonywanie robót, izolacje ciepło i zimnochronne
Grodzisk Mazowiecki	Warszawa, ul. Ordynacka 5 m. 1.	9-99-85	Ciepłochronne płyty budowlane „Mustawal”
Zakłady Przemysłowe „WUKO“ fabryki przetworów bitumicznych i smolowych oraz wszelkich materj. izolac.	Zarząd Warszawa, ul. Królewska 35	647-87 685-59	Wukolit. Wukotekt. Wukolor. Papy bitumiczne i kolorowe. Wukolit masa izolac., inne materj. izolac., lakiery dachowe zwyczaj. i kolorowe.

Kasy Stalobetonowe

Fabryka Kas Panc. i stalobet. HENRYK JARDEL	Warszawa, ul. Miodowa 14	737-99	Konstrukcje zabezpieczeniowe. Kasy do wmurowania.

Krzewy, kłaczka, kwiaty

Zakł. ogr. M. Reicherowej	Ożarów pod Warszawą	podm. 2 Ożarów 3	bzy pienne, krzaczaste różę pnące, kłaczka, konwalje

C e m e n t

D/H Herman Meyer Sp. Akc.	Warszawa, ul. Traugutta 2	602-84	

Domy gotowe

K. Rudzki i S-ka sp. akc.	Warszawa, ul. Fabryczna 3	692-16 600-87	domy stalowe

Drzewne wyroby

JAN KASPERSKI	Warszawa, Żytnia 11	294-16	Drobne wyroby z drzewa do domowego użytku: Deski do prasowania, taborety do czyszczenia obuwia, ramiączka, apteczki domowe, bidety i t. d. Do nabycia we wszystkich sklepach naczyń kuchennych.

Elektryczne aparaty i armatury

Bracia Borkowscy Zakłady Elektrotechniczne sp. akc.	Warszawa, Al. Jerozolimskie 6	642-79 684-66	

Elektryczne oświetlenie

A. OKOŃ istn. od 1916 r. Konces. Zakł. Elektrotechn.	Warszawa, Mokotowska 41	8-07-99	Instalacje elektryczne i radio, żyrandole, lampy, abażury i t. p.

Elektryczne aparaty i armatury

Cichy Stanisław zał. 1919 r.	Poznań, Wielka 11.	25-07	Zakładanie światła elektrycznego, przybory elektroinstalacyjne.

Farby lakiery

„PALETTE“ Antoniewicz	Poznań, Św. Marcina 57.	14-70	Farby, lakiery, pendzle, przybory malarskie i ry-runkowe.

Gazowe: piecyki kąpielowe, kuchnie i t. p.

Stanisław Cohn	Warszawa, ul. Senatorska 36	641-61 641-62	
Fabryka JAN SERKOWSKI S. A.	Warszawa, Nowolipie 78	11-06-12 11-63-87	Gazowe piecze kąpielowe ATIS, gazowe kuchnie, kuchenki i t. d. Kuchenki spirytusowe ATIS. Elektryczne lampy. Zyrandole.

Grzejniki

Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki	Warszawa, ul. Marszałkowska 46	8-06-99	

Meble

Ig, Sobczak	Poznań, Dąbrowskiego 64.		Meble dobrego wykonania, całkowite i częściowe wyprawy, tanio.

Meble stalowe

J. NEUFELD	Warszawa, Brukowa 4	10-14-66	Produkuje: łózka żelazne i mosiężne, wózki dziecięce, nowoczesne meble stalowe, urządzenia szpitalne, materace sprężynowe i zwykłe.

Ogrzewania Centralne, Wodociągi i Kanalizacja

Biurow inż. „TERMOTECHNIKA“ sp. z o. o.	Warszawa, ul. Twarda 50	632-05	

Pompy

Fabryka Pomp. Turb. GJOT	Warszawa, Mazowiecka 12	763-90	Elektropompy, Wodociągi automatyczne, Pompy do centralnego ogrzewania

Posadzki

Pow. Tow. Parkietowe sp. z o. o.	Warszawa, ul. Mińska 8	10-26-40	

Parkiety, żaluzje

Franciszek Kempa	Poznań, ul. Bóżnicza 16.	51-16	Żaluzje parkiety własnej fabrykacji. Rolosy. Wyroby odznaczone na P. W. K.

Piece Szrajbera

Karol Szrajber sp. z ogr. odp.	Warszawa, ul. Grójecka 35	9-21-91	Piece i kuchnie z kaflami stalowych.

Stolarskie Zakłady

Zakłady Parowe Przemysłu Drzewnego sp. z o. o.	Warszawa, ul. Gęsia 69	505-8	
Ignacy Konieczny	Poznań, Tama Garb. 4/5.	33-27	Belki, kantówki,łaty, deski podłogowe, drzewo stolarskie.

Stolarskie Zakłady

Leon Żurowski	Poznań, ul. Raczyńskich 5/8.	10-87	Drzewo budowlane użytkowe. Podłogi listwy podłogowe, wyłogi, na drzwi poręcze do schodów, listwy profilowe. Obróbka drzewa.

Siatki i płoty druciane

Bronisław Paruszewski Mechaniczna Fabryka Siatek Drucianych	Bydgoszcz, Zboż. Rynek 9 adr. telegr. Eksimport	2-70	Wszelkiego rodzaju siatki ogrodzeniowe słupki, furtki i t. p.

Siatki i płoty druciane

F. Makowiecki	Warszawa, Kredytowa 5	727-84	ogrodzenia druciane i siatki metalowe
Ch. Rozenbes	Warszawa, Graniczna 1	261-64	Mechaniczna fabryka tkanin metalowych.

Szklarskie zakłady

Zrzeszenie Szklarzy Sp. z o. o.	Warszawa, ul. Nowowiejska 26	8-44-44	Przedsiębiorstwo robót szklarskich. Szyby i lustra na składzie.
Józwiak Jan	Poznań, Półwiejska 9.	22-23	Szkoło okienne, ogrodowe, kolorowe, kit szklarski, obrazy, listwy na ramy.
A. Siwiński	Poznań, Dąbrowskiego 49	76-88	Prace szklarskie budowlane. Oprawa obrazów i luster.

Szyby i lustra

Jan Szulc i S-ka	Warszawa, Nowy-Świat 59	765-94	Lustra i szkła szlifowane wszelkiego rodzaju.—Zasłony bufetowe.—Wielkie szyby wystawowe.—Szyby samochodowe.—Wykonanie wszelkich robót w zakresie szklarstwa wchodzących.

Wodociągi i kanalizacje

Fabryka Wyrobów Betonowych „BIOŚ” sp. z ogr. odp.	Warszawa, ul. Poznańska 13		osadniki systemu „Bios” do wód ściekowych

K A S E T Y Ś C I E N N E

poleca najtaniej

FABRYKA KAS PANCERNYCH STALOBETONOWYCH

S. Z W I E R Z C H O W S K I I S. W I E

Warszawa, Warecka 9, tel. 722-97

SPOŁECZNE PRZEDSIĘBIORSTWO BUDOWLANE

Spółdzielnia z odpowiedzialnością ograniczoną
Warszawa — Żoliborz, ul. Ustronie 2 m. 42

w ciągu roku 1932 wybudowało 2 domy dla
Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej
o kubaturze 33.000 m³ o 200 mieszkaniach.

Budowa trwała od wykopu pod fundamenty do
wykończenia centralnego ogrzewania, wodociągu
i kanalizacji oraz instalacji elektrycznych — 8 miesięcy.

PLACE I PARCELE POMIARY — PLANY — BUDOWA

Mierniczkowie Przysięgli: Inż. A. Sadowski i K. Napierkowski Warszawa, Ogrodowa 56 m. 11, telef. 226-00, godz. przyj. 9 — 3 i Wilcza 65 m. 17, tel. 8-65-54, godz. przyj. 5 — 7. Pomiary, podziały placów, parcelacje, plany, hipoteka i plany zabudowania.

Parcelację, pomiary miejskie i podmiejskie, wykonuje Mierniczy Przysięgły Ryszard Wiński. Warszawa, Miodowa 12, telef. 517-31.

Pomiary, parcelacje osiedli, hipoteka, plany. Wykonują specjaliści, mierniczkowie przysięgli, inżynierowie „Technorol“ — Foksal 15, tel. 244-55.

Dynasy. Place budowlane w centrum Warszawy. Informacje i sprzedaż w biurze Zarządu Sp. Akc. „Dynasy“ — Hotel Europejski, tel. 779-20.

Goćlaw. Place przy parku Wystawowym rozparcelowane. Tereny wysokie, suche. Place dochodzą do ul. Grenadjerów. Najbliższa od centrum miasta strefa dla budowy drewnianych. Sprzedają właściciele: E. Wolfram Żymirskiego 40, tel. 10-15-48 i E. Baum, Al. Jerozolimskie 25, tel. 9-22-80.

Obejmę przedstawicielstwa budowlane na Warszawę mając długoletnią praktykę w dziedzinie budowlanej Jan Kozłowski. Warszawa, ul. Wybrańska Nr. 18.

FABRYKA OKUĆ BUDOWLANYCH B-cia LUBERT

Sp. Akc. założona w r. 1891

BIURO i SKŁADY: Warszawa, ul. Złota 34,
Tel. 647-35 i 690-10.

SPECJALNOŚĆ FABRYKI: okucia do drzwi i okien, od zwyczajnych do najzodobniejszych

Place budowlane „Chomiczów“ wielkiej przyszłości: (okolice Bielan) 28 min. pieszo od krańcowego tramwaju nr. 8 albo autobusami z ul. Dzikiej 42. Wiadomość: ul. Zgoda nr. 8. adw. Chomicz.

Inżynier-planista ogrodnik projektuje plany ogrodów i wykonuje. Wiadomość godz. 4—5 Żolibórz Niegoewskiego 3 tel. 8-46-54.

DOMY Z DZIAŁKAMI

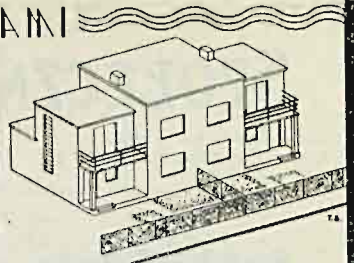
**N O W E
G R O C H O L I C E**

2 kilometry od tramwaju

**DZIAŁKI 1200 mtr Kw.
z owocowymi
DRZEWKAMI**

SPECJALNIE DOGODNE WARUNKI SPŁAT

WARSZAWA MAZOWIECKA 10 TEL. 430-63

DELTA

PL. CIESZAŃSKI J. ROZAŃSKI I S-MA
Sp. z o.o.

BIURO MIERNICZO-PARCELACYJNE

przeprowadza

POMIARY, PARCELACJE

miejskie, podmiejskie, pomiary miast oraz subsyduje.
WARSZAWA, Al. Jerozolimskie 36 Tel.: 411-76 i 205-33.

Nie wolno kupować placów

przed obejrzeniem najbliższego, najwzorzorszego osiedla „**BIAŁOLEKA DWORSKA**“ zaledwie 3 klm od granic Warszawy przy pierwszym od Warszawy przystanku Płudy. Kilkadziesiąt pociągów dziennie, 9 minut koleją z dworca Warszawa-Praga, 17 minut z dworca Warszawa Gdańska. Ulice w Osiedlu brukowane i wyłożone betonowymi chodnikami. Urządzone place sportowe, sklepy i składy materiałów budowlanych na miejscu. Ceny znacznie niższe. Akty hipoteczne natychmiast.

Informacje: Zarząd Osiedla „Białoleka Dworska“, Warszawa, ul. Niecała 12, I piętro, front, tel. 406-34 oraz w Osiedlu

JEŻELI CHCESZ ZBUDOWAĆ SWÓJ WŁASNY DOM DOBRZE i TANIO,

a z a t e m:

- wiedzieć gdzie i jak uzyskać kredyt
- jak zredukować koszty budowy
- jak zawrzeć umowę z architektem i przedsiębiorcą
- jak i gdzie uzyskać ulgi dla budujących
- jak się zorientować w gęstwinie przepisów prawnych
- i wreszcie zapoznać się z dobrymi radami,
- których jedynym celem jest oszczędzenie ci
- niemiłych niespodzianek w każdej czynności
- związanej z budową twego domu własnego.

KUP PORADNIK DLA CHCĄCYCH BUDOWAĆ P. T. „TANI DOM WŁASNY”

pierwszy tego rodzaju w Polsce, tylko za Zł. 1.50.-, wydany staraniem Komitetu Wystawy „Tani Dom Własny” przez Czasopismo „Dom Osiedle Mieszkanie”

Do nabycia we wszystkich księgarniach i kioskach w Warszawie i na prowincji oraz w Administracji Miesięcznika „Dom Osiedle Mieszkanie”,
Warszawa, Krakowskie Przedmieście 5 m. 5

Górnośląskie Zjednoczone Huty
KRÓLEWSKA I LAURA

Spółka Akcyjna Górniczo-Hutnicza

Katowice, ul. Kościuszki 30,

tel. 600, 899, 2262, 2263

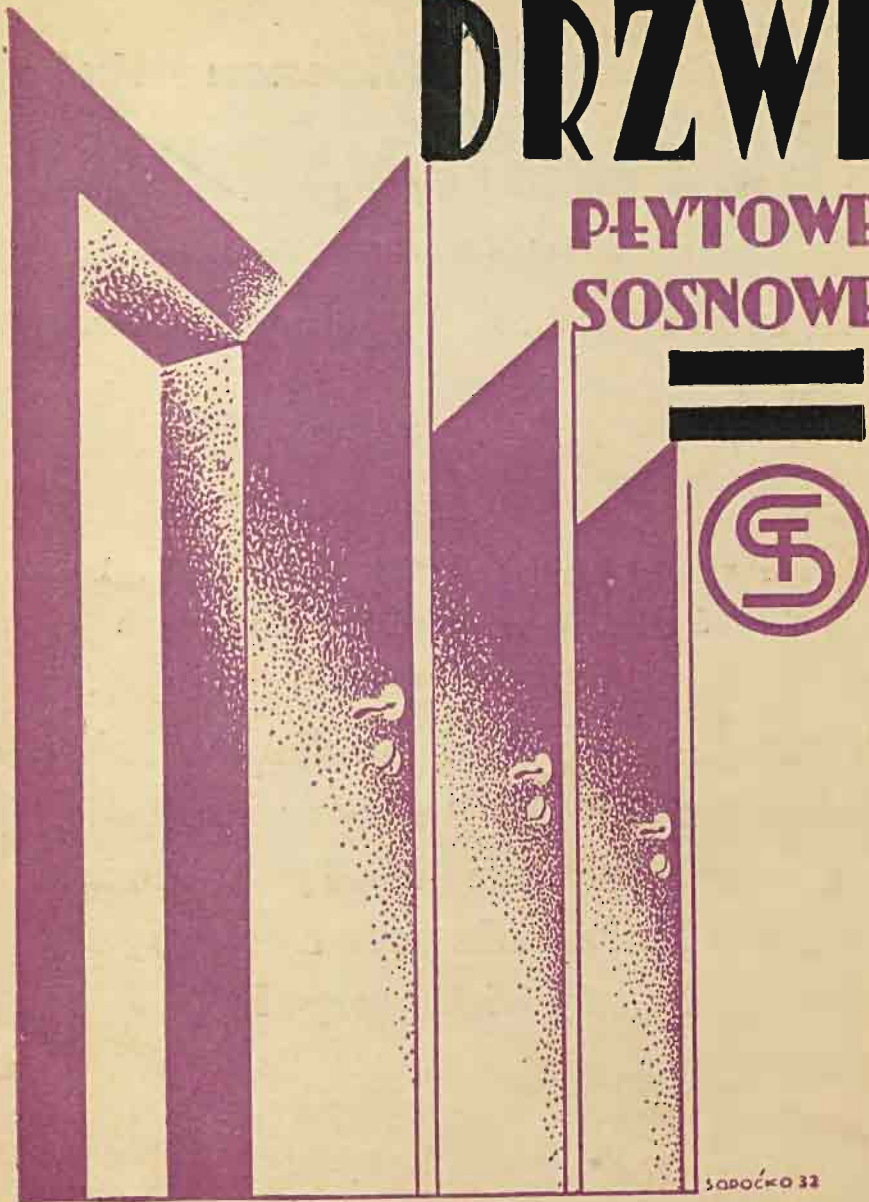
**Dostarczają konstrukcje żelazne dla bu-
dynków mieszkalnych, fabrycznych
i przemysłowych.**

**Specjalny dział dostawy lek-
kich szkieletów stalowych dla
nowoczesnych małych dom-
ków mieszkalnych seryjnych
i indywidualnych.**

Porady, obliczenia, oferty na żądanie.

DRZWI

PLYTOWE
SOSNOWE

SADÓCZKO 32

STARACHOWICE

WARSZAWA ̢ WARECKA 15

Drukarnia Techniczna, Sp.kc., Warszawa, Czackiego 3/5.